

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi
مركز دراسات الشرق الأوسط
Center for Middle Eastern Studies

RAPOR 38
MAYIS 2022

RUSYA-UKRAYNA SAVAşININ YPG/PKK BAğLAMINDA SURIYE'YE OLASI YANSIMALARI

GÖKHAN BATU | SİBEL DÜNDAR

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2022

ISBN 978-625-9219-99-0

9 786257 219990

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Yayınlanma Tarihi: 19 Mayıs 2022

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon : +90 850 888 15 20

Eposta : info@orsam.org.tr

Fotoęraf : Anadolu Ajansı (AA), Shutterstock.

“Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5'inci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir”

RUSYA-UKRAYNA SAVAŞININ YPG/PKK BAĞLAMINDA SURIYE'YE OLASI YANSIMALARI

Yazar Hakkında

■ Gökhan Batu

Gökhan Batu lisansını Gazi Üniversitesi İşletme Bölümünde tamamlamıştır. Hayfa Üniversitesi İsrail Çalışmaları Bölümünde yüksek lisans yapmıştır. Çok iyi derecede İngilizce, iyi derecede Arapça ve orta seviyede İbranice bilmektedir. Kasım 2018'den beri ORSAM'da "Uzman Yetiştirme Programı" kapsamında çalışmalarını sürdürmüştür. 2019'dan beri ORSAM bünyesinde Güvenlik Çalışmaları Direktörlüğü'nde Araştırma Asistanı olarak görev yapmıştır. Eylül 2021 tarihi itibarıyla Güvenlik Çalışmaları Araştırmacısı olarak görevine devam etmektedir. Güvenlik, istihbarat, İsrail millî güvenliği ve siyaseti gibi konular ilgi alanları arasındadır.

■ Sibel DüNDAR

Lisans eğitimini Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamlamıştır. Ortadoğu Araştırmaları Merkezi (ORSAM) Levant Çalışmaları Koordinatörlüğü'nde uzman yetiştirme programı kapsamında bursiyer olarak görev yapmıştır. Ufuk Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. Hâlihazırda Ortadoğu Araştırmaları Merkezi (ORSAM) Güvenlik Çalışmaları Direktörlüğü'nde araştırma asistanı olarak görev almaktadır. İyi derecede İngilizce, başlangıç seviyesinde Arapça bilmektedir.

İÇİNDEKİLER

3 GİRİŞ

5 SURİYE İÇ SAVAŞINA MÜDAHİL TARAFLARIN RUSYA-UKRAYNA SAVAŞINA YÖNELİK TUTUMLARI

19 YPG/PKK'NİN SURİYE İÇ SAVAŞINA MÜDAHİL OLAN TARAFLARLA OLAN İLİŞKİLERİ

29 RUSYA-UKRAYNA SAVAŞININ SURİYE SAHASINA OLASI YANSIMALARI

33 SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

GİRİŞ

Moskova ve Kiev arasında 2021'in ilk yarısı itibarıyla artmaya başlayan gerginlik, 24 Şubat 2022 tarihinde Rusya'nın Ukrayna'yı işgale girişmesi ile topyekûn bir savaşa evrilmiş ve küresel güvenlik iklimini doğrudan etkileyen sonuçları beraberinde getirmiştir. Savaşın başlaması ile Baltık ülkeleri, İskandinavya, Balkanlar ve Avrupa'nın genelinde tehdit algıları 2. Dünya Savaşı dönemini andırır bir şekilde yükselmiş, son yıllarda bazı üyeleri nezdinde dahi ontolojik sorgulamalara maruz kalan NATO'ya olan temayül artmıştır. Diğer yandan savaşın ikinci ayı dolarken Rus Ordusunun sahadaki performansı ve harbe hazırlık durumu, hava savunma sistemleri başta olmak üzere Rus askerî sistemlerinin operasyonel kabiliyetleri ciddi sorgulama konusu olmuştur. İlaveten, Kırım'ı ilhaki nedeniyle Rus ekonomisi ve finansal sistemi üzerine konan yaptırımların kapsamının, işgal girişimi

sonrasında genişletilmesi ve derinleştirilmesi Moskova'nın sınır ötesi aktivizmini olumsuz etkileyecektir. Neticede bu durumun, birçok ülkede ordusu veya özel askerî şirketler (ÖAŞ) aracılığıyla nüfuz oluşturan Moskova'nın caydırıcılığını zayıflatma ihtimali değerlendirilmektedir. Bunun bir ayağı da şüphesiz Suriye olacaktır. Bu minvalde Türkiye'nin güneyinde, IŞİD'in alan kaybettiği, muhaliflerin İdlib'e sıkıştırıldığı ve YPG/PKK'nın, hâkimiyeti altındaki bölgelerde Batılı ülkelerin desteğiyle tam bir otoriter rejim tesis etmeye çalıştığı konjonktürde görece bir dengeye oturan iç savaş koşullarının sarsılması olası görünmektedir. Savaşla beraber bölgeye nüfuz etmeye çalışan YPG/PKK terör örgütü, IŞİD'in alan hâkimiyetinin bulunduğu dönemde "IŞİD karşıtı mücadele"nin sözde kilit unsuru olarak, mevcut denklemde ise sözde "IŞİD'in tekrar taban

tutmasını engelleyen yapı" olarak uluslararası toplum nezdinde "pazarlanmakta" ve bu sa- yede örgütün meşruiyet kazanmasına çalışıl- maktadır. Bu kapsamda terör örgütü, sahada ABD, Rusya ve koalisyon üyeleriyle münhasır ilişkiler tesis etmekte ve bunlardan destek görmektedir. Sonuç olarak Rusya-Ukrayna savaşının sonuçları ve Batı-Rusya gerginliği, NATO'nun ve ittifakın en güçlü ordularından birine sahip olan Türkiye'nin Suriye'deki po- zisyonu göz önüne alındığında, YPG/PKK'nın

Suriye sahasında istifade ettiği statükonun değişmesi olasılığının yüksek olduğu mütalaa edilmektedir. Bu bağlamda kapsamlı bir de- ğerlendirme ihtiyacı hasıl olmuştur. Dolayısı- la bu çalışmada, Suriye sahasında varlık gös- teren aktörlerin Rusya-Ukrayna savaşına dair politikaları, yine sahadaki başat güçlerin YPG/ PKK terör örgütü ile ilişkilerinin geçmişinin analizi yapılacak ve YPG/PKK terör örgütünün konjonktürden istifade etmek amacıyla geliştirmesi olası stratejileri değerlendirilecektir.

SURİYE İÇ SAVAŞINA MÜDAHİL TARAF LARIN RUSYA- UKRAYNA SAVAŞINA YÖNELİK TUTUMLARI

Rusya ve Ukrayna heyetlerinin İstanbul'daki barış görüşmeleri.

1. Rusya

24 Şubat 2022 tarihinde Rusya'nın Donbas üzerinden giriştiği işgalle topyekûn bir savaşa dönüşen mevcut durum, uluslararası toplumun gündemini de ciddi bir şekilde etkilemiştir. Devam eden çatışma ortamı, etkileri itibarıyla uluslararası aktörler tarafından yakından takip edilmekte ve savaşın gidişatına yönelik geliştirilen farklı stratejiler ön plana çıkmaktadır. Çalışmanın bu kısmında Suriye'de varlık gösteren aktörlerin savaşan taraflarla olan ilişkileri ve söz konusu duruma yönelik sergiledikleri tavırlar ele alınacaktır.

Ukrayna'yı tarihsel olarak Rusya'nın doğal sınırları içerisindeki ayrılmaz bir parçası olarak gören Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, bu bölgenin Rus etkisinden çıkması durumunu hem ulusal bir aşağılanma hem de stratejik bir kayıp olarak nitelendirmektedir. Rusya açısın-

dan Ukrayna, hem Batı'ya karşı tampon devlet olarak jeopolitik bir öneme¹ hem de Karadeniz'e erişim noktasında kritik bir role sahiptir. Rusya'nın, NATO'ya katılması hususunda şiddetle karşı çıktığı ülkelerden biri olan Ukrayna ise 2002 yılında İttifaka üye olma amacını açık bir biçimde deklare etmiş ve o dönemden beri taraflar arasında artan bir iş birliği söz konusu olmuştur.² Bu iş birliğinin özellikle Rusya'nın 2014'teki Kırım ilhakı sonrasında kritik alanlarda yoğunlaştığı görülmüştür. Ancak Rusya tarafından söz konusu yakınlaşmaya dair yapılan açıklamalarda, NATO'nun, doğuya doğru genişlemesine yönelik herhangi bir hamlesinin kabul edilemeyeceği ifadeleri yer almıştır.³ NATO kuvvetlerinin Doğu Avrupa'daki kitlesel konuşlanmasının, Moskova ile NATO arasındaki iş birliği şartlarını belirleyen "1997 Kuruluş Yasası"nı ihlal edeceği iddia edilmiştir.⁴ Nitekim, Rusya'nın 2014 yılında Kırım'ı ilhak

¹ Katharina Buchholz, "How NATO Expanded Eastwards," *Statista*, 25 Ocak, 2022.

² "Relations with Ukraine," North Atlantic Treaty Organization (NATO), 2022.

³ "Putin: NATO's Further Expansion to the East Is Unacceptable," *Al Mayadeen*, 23 Aralık 2021.

⁴ Griff Witte, "After Russian Moves in Ukraine, Eastern Europe Shudders, NATO to Increase Presence," *The Washington Post*, 18 Nisan 2014.

etmesi ve IŞİD tehdidinin artmasıyla birlikte NATO kuvvetlerinin kolektif savunma hareketliliği anlamında bu bölgede ciddi şekilde arttığı görülmüştür.⁵

2014 Kırım ilhakı sonrasında Batı tarafından yaptırımlara maruz kalan Rusya, ilk etapta Ukrayna özelinde ciddi bir adım atmamıştır. Rusya, başlangıçta Donbas'taki Rus yanlısı ayrılıkçıları desteklemiş ancak bölgede devam eden çatışmaları, Ukrayna'nın iç meselesi olarak nitelendirmiştir.⁶ Aradan geçen yedi yıllık sürede Rusya, Ukrayna'ya yönelik tutumunda belirgin değişikliklere gitmiş ve Kiev'in olası bir NATO üyeliğine karşı daha sert sinyaller vermiştir. Nisan 2021'de Donbas'taki ateşkes ihlallerinin artması sonucunda yaşanan çatışmalara yönelik Ukrayna Savunma Bakanlığı tarafından bir açıklama yapılmış ve Rusya'nın Donbas sınırına asker yığdığı ifade edilmiştir. Rusya'nın eş zamanlı olarak Kırım'a da asker yığması, Putin tarafından 12 Temmuz 2021 yılında yayımlanan bir makaleyle anlamını bulmuştur. Söz konusu makalede, Ukrayna'nın, yalnızca Rusya ile ortaklık kurması durumunda ülke egemenliğinin gerçekten mümkün olabileceği ifadeleri yer almıştır.⁷ Makalenin yayımlanmasının ardından Rusya'nın birkaç ay içerisinde Ukrayna'nın doğu, güney ve kuzey sınırına 100 binin üzerinde asker konuşlandırdığı ve bu birliklerin etrafında sahra hastaneleri kurduğu haberleri uluslararası toplumun gündemini meşgul etmeye başlamıştır.⁸ Açık kaynaklarda, Rusya'nın Ukrayna çevresindeki sınır hatlarına gerçekleştirdiği askerî konuşlanmalarına kan sevkياتına başladığı haber-

lerinin yansımıyla, olası bir harekâtın yakın olduğu yorumları yapılmıştır. 21 Şubat 2022'de Donetsk ve Luhansk bölgelerinin bağımsızlığını tanıdığını ilan eden Rusya,⁹ uluslararası yaptırımların devreye sokulmasına rağmen 24 Şubat Perşembe günü Donbas'ta özel bir askerî operasyon başlatmıştır.

Barack Obama döneminde başlayan ve ABD'nin Çin'i kuşatma amacıyla Ortadoğu ve Avrupa'daki askerî varlığının önemli bir kısmını Asya'ya kaydırma politikaları sonucunda¹⁰ Rusya'nın ortaya çıkan güç boşluğunu değerlendirmeye çalıştığı müşahede edilmektedir. Bu bağlamda Afrika'da da birçok ülkede nüfuz tesis eden Rusya, ABD'nin bölgedeki politikalarının pasif durumundan ve güç boşluğundan istifade etmektedir. NATO'nun ittifak içi sorunlarının en belirgin şekilde su yüzüne çıktığı gelişmelerden birisi de Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un, ABD'nin 7 Kasım 2019'da Suriye'den çekileceğini açıklaması üzerine "NATO'nun beyin ölümü gerçekleşti"¹¹ şeklindeki açıklaması olmuştur. Fransa, örgütün kolektif savunmaya bağlılığını sorgulayan Macron'un bu yaklaşımı çerçevesinde Avrupa'nın "tehditlere karşı zayıflayan güvenliğinin" temini için Rusya ile stratejik diyalogun başlatılması gerekliliğini savunmuştur. 45. ABD Başkanı Donald Trump'ın "transatlantik ittifaka yönelik menfi tutumu" karşısında Macron, böylesi bir inisiyatife öncülük etmeyi ve Paris'i daha tarafsız ve dengeleyici bir konuma oturtmayı ve nihayetden Avrupa'nın güvenliğine ilişkin politikalarda ülkesini lider bir noktada konumlandırmayı amaçlamıştır.

⁵ "Collective Defence- Article 5" North Atlantic Treaty Organization (NATO), 2022.

⁶ Sabine Fischer, "The Donbas Conflict," *German Institute for International and Security Affairs*, s.6, Nisan 2019.

⁷ Vladimir Putin, "On the Historical Unity of Russians and Ukrainians," *President of Russia*, 12 Haziran 2021.

⁸ "Ukraine Says Russia Has Nearly 100,000 Troops near Its Border," Reuters, 2021.

⁹ "Russia Recognizes Independence of Ukraine Separatist Regions," *Deutsche Welle*, 21 Şubat 2022.

¹⁰ "US to Withdraw 12,000 Troops from Germany in 'strategic' Move," *BBC*, 29 Temmuz 2020.

¹¹ "Nato Alliance Experiencing Brain Death, Says Macron," *BBC*, 7 Kasım 2019.

Diğer yandan Avrupa'nın Rusya'ya yönelik politikalarında yaşanan eş güdümlü sorunu uzun süredir göze çarpan bir gerçekliktir. Bugün itibarıyla %40 dolaylarında seyreden Avrupa'nın Rus gazına olan bağımlılığının¹² yanı sıra Suriye ve Libya'da yaşanan iç savaşlar da dâhil olmak üzere bölgesel gerilimlerde ülkelere göre çıkar algıları değişmektedir. Bu da Rusya-Gürcistan Savaşı sonrasında giderek belirginleşen bir şekilde Avrupa'da Kremlin'e karşı geliştirilen politikalarda müşterek hareket kabiliyetini zayıflatmaktadır. Bu gelişmelerin bir ayağı olarak Türkiye'nin Ege ve Doğu Akdeniz'de çıkarlarını korumaya yönelik aktivizminin yanı sıra Suriye sahasında terörle mücadele bağlamında giriştiği operasyonlar ve uyguladığı baskıyla ABD'nin Kasım 2019'da yaptığı çekilme açıklaması sonrasında yaşanan gerginlikler görülebilir. Yine ABD'den Patriot Hava Savunma Sistemleri'nin (HSS) teminine yönelik yaşanan tartışmaları müteakip Türkiye'nin, ulusal güvenliği için en önemli eksikliklerinden biri olan hava savunma şemsiyesinin kurulması amacıyla Rusya'dan S-400 (SA-21 Growler) alması -NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg'in, bu seçimin ittifak üyelerinin "ulusal düzeyde verdikleri kararlar"¹³ olarak nitelendirmesine karşın- Batılı ülkelerce Türkiye'nin ittifaka bağlılığını sorgulayan bir çerçeveye oturtulmaya çalışılmıştır.

Kırım'ın ilhakı üzerinden geçen sekiz yılın ardından Ukrayna'nın karşı karşıya olduğu işgal girişimi, Putin'in Avrupa'daki siyasi konjonktürün uygunluğunu kolladığı, bölgedeki siyasi süreçlerin NATO'ya olumsuz yansımaları gibi faktörlerden istifade etmek istediği şeklindeki

iddiaları doğrulamaktadır. Bunun yanı sıra, son yıllarda Avrupa'da birçok ülkede güçlenen aşırı sağ partilerin, Suriye iç savaşı nedeniyle belirgin bir şekilde artan mülteci akını sonrasında benimsedikleri göçmen karşıtı popülist söylem ve politikalarla körükledikleri korkular üzerinden tabanlarını genişlettikleri gözlemlenmiştir.¹⁴ Kırım'ın ilhakından sonra Rusya, Avrupa ülkelerinin iç siyasetine nüfuz etme çabası içerisine girmiştir. Kutuplaşan siyasi atmosferde popülizmle yükselen sağ partiler, Batı ve AB'nin geleceği ile sorunlu tahayyülünde Putin Rusya'sını, "saygınlığını kaybeden Batı" karşısında bir alternatif olarak görmüştür.¹⁵ Neticede bu durum, Rusya'nın Avrupa'ya yönelik çok yönlü politikası için olumlu bir zemin teşkil etmiştir. Avrupa içindeki bölünmelerin yanı sıra Fransa gibi ülkeler öncülüğünde NATO üzerine ontolojik sorgulamalara kadar giden ayrışmaların söz konusu olduğu konjonktürün, Kremlin adına Ukrayna hamlesi için çekincelerini zayıflatan unsurlar olmuştur. 2014 yılında Kırım'ın ilhakından sonra maruz kaldığı ekonomik yaptırımların, Ukrayna'ya yönelik saldırılar sonrasında genişleyeceği beklentisine binaen de Rusya'nın 2022'ye kadar geçen süreç boyunca yeni yaptırımlara karşı ekonomisini hazırladığını gösteren emareler bulunmaktadır. Keza bugün itibarıyla Rusya'nın SWIFT sisteminden çıkarılmasına yönelik adımlar esasen 2014'te dillendirilmişse de gerçekleşmemiş ancak o dönemde Rus bankaları VTB, the Bank of Moscow ve Rusya Tarım Bankası (Rosselkhozbank) ABD Hazine Bakanlığı tarafından kara listeye alınmıştır. Buna karşı Rus Merkez Bankası, Visa ve Mastercard gibi küresel çapta faaliyet gösteren Batılı

¹² Karl Mathiesen, "EU Aims to Slash Russian Gas Dependence by Two-Thirds This Year," *Politico*, 8 Mart 2022.

¹³ Şerife Çetin, "NATO Head: Turkey Plan to Buy S-400 'national Decision,'" *Anadolu Ajansı*, 13 Mart 2018.

¹⁴ Saaranish Mishra, "Rising Far-Right, Declining Centre-Left, and the Future of Refugees in Europe," *Observer Research Foundation*, 16 Mart 2021.

¹⁵ Andrew S. Weiss, "With Friends Like These: The Kremlin's Far-Right and Populist Connections in Italy and Austria," *Carnegie Endowment for International Peace*, 27 Şubat 2022.

ödeme araçlarına alternatif olarak kendi ödeme sistemi olan "Ulusal Ödeme Kartı Sistemi"ni kurmuş ve Mir adlı yeni bir kart çıkarmıştır. Muadilleri kadar yaygınlaşamamasına karşın bu kartın halk nezdinde kullanımının arttırılması amacıyla Rusya'nın agresif teşvik politikası izlediği gözlemlenmiştir.

2. ABD

Moskova'nın askerî aktivizmine binaen ABD istihbaratı tarafından Ukrayna'ya yönelik bir işgal girişiminin yakın olduğu yönünde defaatle değerlendirmeler paylaşılmıştır. 2021 yılı içerisinde ABD'nin Batı Balkanlar'ın güvenliği için Yunan anakarası ve adalardaki askerî konuşlanmasını ciddi derecede arttırmasının ve imzalanan ikili anlaşmalarla buradaki varlığını konsolide etmesinin de en önemli sebeplerinden birisinin Rusya'nın Ukrayna hamlesi olduğu düşünülmektedir. Buna paralel olarak gelişen, Rusya'nın Aralık 2021 itibarıyla yoğunlaşan askerî sevkıyatı karşısında Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkelerinde alınan yaptırım kararlarına karşı bir direnç sözü olmuştur. Önceleri Rusya tarafından reddedilen işgal iddialarına karşın, bölgede Moskova'nın artan sevkıyatı ve 20 Şubat 2022'de başlayan saldırılar ABD tarafından, Rus Ordusunun herhangi bir provokasyon, gerekçe ve zorunluluk olmaksızın Ukrayna halkına karşı uluslararası hukuka aykırı nitelikte bir saldırı başlattığı şeklinde yorumlanmıştır. ABD Başkanı Joe Biden'ın işgalin başladığı gün yaptığı açıklamada, ABD ve müttefiklerinin karşılıklı güvenlik kaygılarının diyalog yoluyla çözülmesi yolunda gösterdikleri iyi niyetli çabalarının Putin tarafından reddedildiği ifadesi yer

almıştır. "Savaşı seçen Rusya'ya karşı yeni yaptırım ve sınırlamalara karşı gereken cevabın verileceği" belirtilmiştir.¹⁶ Biden tarafından konuya yönelik yapılan bir diğer önemli açıklama ise 3 Mart 2022 tarihli Temsilciler Meclisindeki konuşmasıdır. Burada ABD hava sahasının tüm Rus uçuşlarına kapatıldığı duyurulmuştur ki bu hamle birçok Avrupa ülkesi tarafından aynıyle uygulanmıştır.¹⁷ Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada ise Ukrayna'ya her türlü savunma, güvenlik, insani ve ekonomik yardımın sağlandığı belirtilmiştir. Rusya'ya diploması kapısının her zaman açık olduğunu belirten Dışişleri Bakanlığı, farklı bir yol seçilmesi durumunda ABD'nin bunun için de hazırlıklı olduğunu vurgulamıştır.¹⁸ Pentagon ise Ukrayna'nın kendini savunması ve toprak bütünlüğünü koruması için ABD olarak verdikleri desteğin "değişmez" nitelikte olduğunu belirtmiştir.¹⁹ Pentagon olarak Ukrayna'ya ilave güvenlik yardımları yapılacağı ancak bu yardımın nasıl yapılacağına dair detayların kamuoyu ile paylaşılmayacağı bilgisi de yer almıştır.²⁰ İlerleyen dönemde ABD tarafından, Ukrayna ile yoğun bir şekilde istihbarat paylaşımı gerçekleştirildiği açıklanmıştır.

3. Türkiye

Türkiye'nin Rusya-Ukrayna Savaşı'na olan yaklaşımının geri planının anlaşılması adına dört temel faktör ön plana çıkmaktadır. Bunlar; Türkiye'nin Ukrayna ve Rusya ile ilişkileri, NATO kapsamındaki yükümlülükleri, Montrö Boğazlar Sözleşmesi ve bu minvalde sözleşmenin krize taraf olan ülkeler tarafından revizyon tartışmalarına konu olmamasıdır.

¹⁶ "Remarks by President Biden on Russia's Unprovoked and Unjustified Attack on Ukraine," *The White House*, 24 Şubat 2022.
¹⁷ Kaitlan Collins, Kevin Liptak, and Kate Sullivan, "Biden Announces Ban on Russian Aircraft from US Airspace," *CNN*, 3 Mart 2022.
¹⁸ "Secretary Antony J. Blinken at a Press Availability," *U.S. Department of State*, 2 Mart 2022.
¹⁹ Jim Garamone, "America 'Unwavering' in Support for Ukraine, Austin Says U.S. Department of Defense," *U.S. Department of Defense*, 22 Şubat 2022.
²⁰ Ellie Kaufman, "US Will Provide 'Additional Security Assistance' to Ukraine, Pentagon Says," *CNN*, 25 Şubat 2022.

Türkiye, "haksız ve hukuksuz" olarak nitelendirildiği Rusya'nın işgal girişimi karşısında Ukrayna'ya uluslararası hukuku önceleyen bir yaklaşımla diplomatik destek ve muharebe sahasında oyun değiştirici nitelikteki SİHA'lar da dâhil olmak üzere askerî materyal desteği sağlamıştır. Bununla birlikte Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Türkiye'nin ne Ukrayna ne de Rusya'dan vazgeçebileceği" şeklinde, diyalog kanallarını açık tutmaya yönelik açıklamaları ile şekillenen stratejisi, Ankara'nın bölgesel denklemde daha dengeleyici bir rol oynamasının önünü açmıştır. Rusya'nın, Avrupa Konseyinde temsil haklarının askıya alınmasına ilişkin yapılan oylamada Türkiye'nin çekimser kalması ve Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun "bu noktada yaptırımlardan sa diyalogun gerekliliğine inandıklarını" ifade etmesi de bu çerçevede değerlendirilebilir. İlaveten, Türkiye'nin bu yaklaşımıyla daha sonra da detaylandırılacağı gibi arabuluculuk çabalarıyla ön plana çıkan İsrail'den ayrıştığını ve daha bağımsız bir siyaset izlediğini tespit etmek mümkündür. Türkiye'nin arabuluculuk rolüne dair etkin adımlar, henüz Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik askerî hazırlıklarına ve yığınaklarına dair haberlerin açık kaynaklara yansımaya başlamasından itibaren atılmaya başlamıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın şubat ayı başındaki Kiev ziyaretinde de ifade edildiği üzere iki ülke liderleri müzakereler için Türkiye'ye davet edilmiş ve takip eden süreçte dışişleri bakanları seviyesindeki ilk temas, 10 Mart'ta Antalya Diploması Forumu'nda sağlanabilmiştir. Görüşme neticesinde ateşkesin sağlanmasına ilişkin bir ilerleme kaydedilmemiş olmasına karşın, tarafların doğrudan temasının sağlanabilmesi açısından bunun oldukça önemli bir aşama olduğu ifade edi-

lebilir. Öte yandan Türkiye'nin, "Ne Rusya'dan ne de Ukrayna'dan vazgeçeriz" şeklinde ifade edilen yaklaşımının kati bir tarafsızlık ilanından ziyade uluslararası hukuk çerçevesinde Ukrayna'ya verilen desteği ve kriz her ne şekilde sonuçlanırsa sonuçlansın komşuluk ilişkileri devam edecek olan Rusya'nın tamamen izole edilmesi ve diyalog kanallarının yitirilmesi hâlinde daha da agresifleşmesinin önüne geçilmesini amaçlayan rasyonel bir strateji olarak yorumlamak mümkündür. Nitekim, Rusya'nın saldırıları karşısında açık bir şekilde Ukrayna'ya destek vermesine mukabil, Rus Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'un, "sorunun yaptırımlardan ziyade diyalog ve diplomasiyle çözülmesi yönünde yoğun adımlar atan Türkiye'nin dengeli pozisyonunu takdir ettikleri"ne dair ifadeleri not edilmelidir. AB Türkiye Delegasyonu Başkanı Nikolaus Meyer-Landrut'un, resmî ağızdan Türkiye'nin çatışmadaki tarafları bir araya getirmede oynadığı rolü övmesi de aynı derecede önem arz etmektedir.²¹ Bunun yanı sıra Batılı ülke liderlerinin Türkiye'ye bir-biri ardına gerçekleştirdiği ziyaretler sonrası yapılan açıklamalardaki detaylarda²² Türkiye'nin, krizin tırmanmasını engellemeye ve ateşkesin sağlanmasına yönelik diplomatik çabalarının aldığı övgüler göz önünde bulundurulduğunda hem savaşan taraflar olarak Ukrayna ve Rusya hem de bunları destekleyen ülkeler nezdinde, Ankara'nın başarılı bir politika izlediğini tespit etmek mümkündür. ABD Dışişleri Bakanlığı Siyasi İşler Müsteşarı Victoria Nuland'ın, Türkiye ziyaretinde: "Erdoğan'ın iki ülke liderleri Zelenski ve Putin ile olan yakınlığı, ilişkileri bu barış görüşmelerinin Türkiye'de yapılmasına vesile oldu. Bu savaş ortamının bitirilmesi için bir güven ortamı sunuyor. Aynı zamanda Montrö Sözleşmesi'nin uy-

²¹ İzzet Mazı, "Türkiye 'very Important Actor' in Push to End Russia-Ukraine War: EU Envoy," *Anadolu Agency*, 25 Mart 2022

²² "Scholz ve Erdoğan'dan 'Güçlü İş Birliği' Vurgusu," *DW*, Mart 14, 2022; Yusuf Özkan, "Türkiye, Rusya İle Ukrayna Arasında Arabuluculuk İçin İdeal Ülke": Hollanda Medyasına Göre Rutte Ankara'da Erdoğan'ı Övdü," *BBC News*, 22 Mart 2022.

Türkiye'nin, krizin tırmanmasını engellemeye ve ateşkesin sağlanmasına yönelik diplomatik çabalarının aldığı övgüler göz önünde bulundurulduğunda hem savaşan taraflar olarak Ukrayna ve Rusya hem de bunları destekleyen ülkeler nezdinde, Ankara'nın başarılı bir politika izlediğini tespit etmek mümkündür.

gulanması konusunda Türkiye'ye müteşekkiriz. Karadeniz'deki gücünüz, coğrafi konumunuz çok önemli. Çünkü Karadeniz bu savaşta geçiş güzergâhı olabilirdi neyse ki Türkiye buna müsaade etmedi" şeklindeki açıklaması da bir başka önemli referans teşkil etmiştir.²³ 10 Mart'taki görüşmeler sonrasında Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu'nun Moskova ve Lviv ziyaretlerinde iki ülke dışişleri bakanları ile görüşerek arabuluculuk çabalarını devam ettirmesi de Türkiye'nin pozisyonunun kabul gördüğü şeklinde okunabilir. 27 Mart'ta, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Putin arasındaki görüşmeler sonucunda, barış görüşmelerinin İstanbul'a taşınması ise barışın temini adına Türkiye'nin arabuluculuğunu son derece kritik bir noktaya taşımıştır. Takip eden süreçte Ankara, taraflarla iletişimini sürekli olarak devam ettirirken 11 Nisan'da Moskova'da Putin ile görüşen Avusturya Başbakanı Karl Nehammer'in, "Putin, İstanbul'daki görüşmelere hâlâ güveniyor. Bu hususta Cumhurbaşkanı Erdoğan ile görüşecek"²⁴ şeklindeki açıklaması ise Türkiye'nin krizde arabuluculuk rolünden ziyade krizin aşılması yolunda ihtiyaç duyulan bir ülke olduğunu göstermiştir.

Türkiye-Rusya ilişkilerinin genel çerçevesine bakılarak görece pozitif yönde ilerlediği gözlemlenen 2000'li yılları müteakip, iki ülke arasında bu iyileşmenin somutlaştığı mekanizmalar 2010 itibarıyla tesis edilmeye başlanmıştır. Bu noktada 2008 yılında yaşanan Rusya-Gürcistan savaşının münhasıran hatırlanması gerekmektedir. Savaş sırasında Türkiye'nin pozisyonunu belirleyen unsurlar, yine Ankara'nın savaşan taraflarla ilişkileri, NATO çerçevesindeki yükümlülükleri ve Montrö Boğazlar Sözleşmesi kapsamında şekillenmiştir. Ankara, bir yandan enerji ve ticaret alanında yoğun ilişkilerinin bulunduğu Moskova ve diğer yandan bugün itibarıyla ilişkileri stratejik ortaklık seviyesinde bulunan Gürcistan arasında hassas bir denge kurmuştur. Abhazya ve Güney Osetya'nın sözde bağımsızlık ilanını tanımayan Türkiye, NATO üyesi bir ülke olarak savaşa müdahil olmaktan kaçınmış ve Rusya'yı doğrudan karşısına almamayı tercih etmiştir. Öte yandan Montrö Sözleşmesi'ne bağlılığı çerçevesinde boğazlardan geçen gemilere getirdiği sınırlamalara istinaden ABD tarafından baskılara maruz kalmışsa da sözleşmenin gereklerini uygulamıştır.²⁵ Nihayeten

²³ "ABD Dışişleri Müsteşarı Victoria Nuland NTV'de: İlişkilerde Yeni Bir Enerji Var," NTV, 5 Nisan 2022. ps://www.ntv.com.tr/dunya/abd-disisleri-mustesari-vi.

²⁴ "Avusturya Başbakanı: Putin, İstanbul'daki Barış Görüşmelerine Hala Güveniyor," NTV, 11 Nisan 2022.

²⁵ Mustafa Elaydın, "Rusya-Gürcistan Savaşı ve Türkiye'ye Etkileri" (Gebze Yüksek Teknoloji Üniversitesi, 2010), s. 36; Buket Elmas, "Türkiye'nin Gürcistan Politikasındaki Değişim ve Dönüşüm," *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11, no. 59 (2018): s. 347; "Türkiye-Gürcistan Siyasi İlişkileri," T.C. Dışişleri Bakanlığı, n.d.

Türkiye, Gürcistan'ın toprak bütünlüğüne yönelik desteğinden taviz vermeksizin Rusya ile ilişkilerini bozmamayı başarmıştır.

2010 yılına gelindiğinde, Mersin Akkuyu Nükleer Santrali'nin Rusya tarafından inşa edileceğinin açıklanması ve bu sırada ilişkilerin boyutunun stratejik bir niteliğe sahip olduğuna ilişkin ifadeler son derecede anlamlıdır.²⁶ 2014'te Güney Akımı Projesi'nin yerine gündeme alınan Türk Akımı Projesi ise iki ülke ortaklığının en önemli boyutlarından biri olan enerji iş birliğini perçinleşmiştir. 2015'te yaşanan uçak krizi sonrasında iptal edilen projeye, 2016'da ilişkilerin düzelmesi sonrasında devam edilmiş ve proje 2020 Ocak ayında tamamlanmıştır. 2017 yılında Ankara'nın Rusya'dan S-400 satın alınmasına dair sözleşme imzalaması ise bir başka dönüm noktası teşkil etmektedir. Bölgesel tehdit algıları bağlamında Türkiye'nin en önemli ihtiyaçlarından biri hâline gelen hava savunma sistemlerini Batılı müttefiklerinden temin edememesi nedeniyle bu alternatif ön plana çıkarken, 2015 sonrası süreçte İspanya dışındaki tüm NATO ülkelerinin Patriot Hava Savunma Sistemlerini geri çekmesi, Rusya'dan S-400'lerin alımına dair sözleşmenin sonuca vardırılmasına dair iradeyi güçlendirmiştir. Nihayeten, daha sonra Türkiye'nin F-35 programından çıkarılmasına gerekçe olarak gösterilecek olan teslimat 2020 yılında gerçekleşmiştir. Bu ise Batı-Türkiye-Rusya ilişkilerindeki denge adına önemli bir dönemeci temsil etmektedir.

Türk-Rus ilişkilerinde kaydedilen aşamaya mukabil, Ortadoğu'da bölgesel istikrarın ve güvenlik ortamının bir hayli bozulduğu mevcut şartlarda her iki ülkenin aynı anda ve bir-

den fazla sahada askerî unsurlarıyla varlığını sürdürmesi, çoklu ve karmaşık ittifak ilişkileri, sahip oldukları tehdit algıları ve çıkarları arasındaki uyumsuzluk gibi faktörlerin etkisi ile ciddi gerginliklere de sahne olmuştur. Bu dönemde iki ülke ilişkilerinde genel olarak jeopolitik meselelerin ve sorunların birbirinden soyutlanıp ayrıştırılmasına dair sınırlılıkların da belirginleştiği gözlemlenmiştir.

Suriye iç savaşı, son yıllarda iki ülke ilişkilerindeki en önemli odak noktası olması itibarıyla hiç şüphesiz bu sınırlılıkların en fazla öne çıktığı sorun alanı olmuştur.²⁷ Moskova'nın Eylül 2015 itibarıyla iç savaşa rejim lehine müdahil olması sonrasında Türkiye ile kademeli olarak artan gerilimler yaşanmıştır. YPG/PKK terör örgütünün IŞİD'le mücadele adı altında bölgede alan hâkimiyeti kazanması ve buradaki mevcudiyetine Batılılar tarafından suni bir meşruiyet atfedilmesiyle artan bölücü terör kaynaklı tehdit algılarının ön plana çıktığı bu dönemde, söz konusu gerginliğin bir ayağı da Rusya'nın bu örgütle ilişki kurması olmuştur.²⁸ Tel Rıfat'ta örgütün Rusya'yla müştereken varlığını sürdürmesi iki ülke ilişkilerinde önemli bir sorun teşkil etmektedir. 2015 yılı Kasım ayında, Suriye'nin kuzeyinde faaliyet gösteren ve Türk hava sahasını ihlal eden bir Rus savaş uçağının düşürülmesiyle çıkan ve 2016 yılında yoğun diplomasi faaliyetleriyle aşılabilen kriz bu noktada yaşanan önemli bir örnektir.

Son 10 yıldaki gelişmeler bağlamında Türkiye ve Rusya arasındaki diyalogun etkin bir şekilde sürdürülmesi, iki taraf adına da önemli bir gereklilik olarak ön plana çıkmaktadır. Suriye ve Libya'da Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), Rus Ordusu ve Kremlin destekli özel askerî şirketlerin sa-

²⁶ "Türkiye'nin İlk Nükleer Santralini Rusya İnşa Ediyor," *BBC News Türkçe*, 12 Mayıs 2010.

²⁷ Daria Isachenko, "Turkey and Russia the Logic of Conflictual Cooperation," *Stiftung Wissenschaft Und Politik German Institute for International and Security Affairs*, s. 17, Ekim 2021.

²⁸ Angela Stent, *Putin's World: Russia against the West* (New York: Brookings, 2019).

Suriye ve Libya'da Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), Rus Ordusu ve Kremlin destekli özel askerî şirketlerin sahada ve karar alma süreçleri üzerinde etkili olduğu bir atmosferde, Türkiye ve Rusya'nın diyalog kanallarını açık tutması önem arz etmektedir.

hada ve karar alma süreçleri üzerinde etkili olduğu bir atmosferde, Türkiye ve Rusya'nın diyalog kanallarını açık tutması önem arz etmektedir. Son yıllarda giderek gelişen Türkiye-Ukrayna ilişkilerinin en önemli bileşenlerinden biri savunma sanayi alanında yapılan iş birliği olmuştur. Ukrayna, Türkiye'den savaş öncesinde kendisini nizami ve gayrinizami tehditlere karşı birçok kez ispatlamış olan Bayraktar TB2'leri temin etmiştir. İki ülkenin savunma sanayi projelerindeki ortaklığın bir ayağı olarak Ukrayna'da TB2'nin üretilmesi için bir tesisin inşası üzerinde anlaşmaya varılmıştır.²⁹ Türkiye, özellikle hava aracı motorları konusunda Ukrayna'nın kapasitesinden faydalanmaktadır. İki ülke arasında türbinli motorlar konusunda da ortak bir girişime imza atılacağına dair haberler basına yansımıştır.³⁰ Baykar'ın ürettiği Akıncı TİHA platformlarında Ukraynalı Ukroboronprom iştiraki Ivchenko-Progress-Motor Sich Şirketinin ürettiği Al-450T turboprop motorları kullanılmaktadır.³¹ Buna ek olarak Baykar tarafından geliştirilen Bayraktar

Kızılma (Muharip İnsansız Uçak Sistemi/MİUS) için yine Ivchenko-Progress-Motor Sich Şirketi ile Al-322F Turbofan Motor tedariki ve Al-25TLT Turbofan Motor entegrasyonunu kapsayan bir sözleşme imzalanmıştır.³² TUSAŞ tarafından geliştirilen T-929 Atak 2 Helikopteri'nin motoru için de Motor Sich şirketinden ilk aşamada üretilecek 7 helikopterde kullanılmak üzere 14 adet TV-3117VMA-SBM1V Turboşaft Motoru sipariş edilmiş, bunların teslimatına 2022 yılında başlanması ve 2025 yılında tamamlanması planlanmıştır. Mevcut koşullar altında projede gecikmelerin meydana gelebileceği ifade edilmiştir. Yine TUSAŞ tarafından geliştirilen 10 tonluk T-925 Genel Maksat Helikopterin de aynı motoru kullanması planlanmıştır.³³ Bu bağlamda Türkiye'nin ulusal güvenliği için kritik önem taşıyan ve muadillerini başka bir ülkeden temin edemediği birçok askerî ürünün üretiminde parça temini adına Ukrayna'nın kritik bir tedarikçi olarak ön plana çıktığı görülmektedir. Savaşın bu projeler üzerinde menfi etki-

²⁹ Kamer Kurunç, "Bayraktar TB2 Ukrayna Topraklarında Üretilecek," *SavunmaSanayi*, 25 Eylül 2021; Tolga Özbek, "Ukrayna Krizi Hangi Savunma Projelerimizi Etkileyebilir?," Youtube, 2022.

³⁰ "Selçuk Bayraktar: Ukrayna İle Türbin Motorları Konusunda İş Birliği Yapılacak," *Hürriyet*, 18 Eylül 2019.

³¹ "Ukrayna'dan AKINCI'ya 30 Adet Yeni Motor," *Savunma Sanayi ST*, Kasım 2021.

³² Özbek, "Ukrayna Krizi Hangi Savunma Projelerimizi Etkileyebilir?"; Süleyman Kaplan, "Muharip İnsansız Uçak Sistemi (MİUS) Motoru İçin Ukrayna İle Sözleşme İmzalandı," *Defence Turk*, 12 Kasım 2021.

³³ "Tusaş Ağır Sınıf Taarruz Helikopteri'nin Motoru İçin Ukrayna'yı Seçti Motor Ağır Sınıf Taarruz Helikopteri'ne 14 Adet Motor Temin Edilecek," *TUSAŞ*, n.d. ; İbrahim Sünnetçi, "T929 ATAK II Helikopterleri İçin İlk Motor Teslimatı 2022 Sonunda," *Defence Turkey*, n.d. ; Özbek, "Ukrayna Krizi Hangi Savunma Projelerimizi Etkileyebilir?."

leri kaçınılmaz görünmekle birlikte Türkiye'nin gelişmelere yönelik dengeli stratejisinin kazanımlarından birisinin de bu projelere dair olası aksaklıkların önüne geçilmesi olmuştur. Öte yandan Ukrayna meselesiyle Suriye meselesi arasında doğrudan bir bağlantı bulunmamasına ve her iki meselenin farklı şekilde gelişmesine karşın, Türkiye'nin Ukrayna ile kazan-kazan ilişkisi üzerine inşa ettiği sürecin doğal bir neticesinin de Rusya'nın Esad rejimiyle girdiği angajmana karşılık verilmesi olduğunu söylemek mümkündür. Rusya'nın Suriye rejimine verdiği destek karşısında Türkiye'nin Ukrayna'ya sağladığı platformların muharebe sahasında Rus Ordusuna karşı etkinliğine bakıldığında da dolaylı olarak böyle bir resmin ortaya çıktığı değerlendirilmektedir.

Türkiye'nin, Rusya-Ukrayna Savaşı'ndaki politikasına yönelik bir başka önemli etken ise NATO ittifakı kapsamındaki yükümlülükleri olarak göze çarpmaktadır. Mezkûr sorunlar dâhilinde, ittifakın en güçlü ordularından birisine sahip olan ve Batılı müttefikleriyle yaşadığı ikili sorunlar NATO'ya taşınarak³⁴ ittifakın "oyunbozan ortağı" şeklinde nitelenen Türkiye, birçok müttefikinden önce Rusya-Ukrayna çatışmasına yönelik olarak ittifak kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getireceğini açıklamıştır. Dahası Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, NATO'nun kararsız tavrını eleştirerek, "NATO tavrını belli etmeli, ne yapacaksa yapmalı" şeklinde tepki göstermesi Rusya'nın saldırısına karşı yapılan en net çıkışlardan birisi olarak nitelenebilir.³⁵ 22 Şubat 2022'de, Türk Dışişleri tarafından Rusya'nın faaliyetleri Ukrayna'nın siyasi birliğinin ve toprak bütünlüğünün ihlali olarak

nitelendirilmiş, Minsk Anlaşması'na referans verilerek Rusya'nın, "sözde Donetsk ve Luhans Cumhuriyetleri'ni tanıma kararının kabul edilemez olduğu" açıklaması yapılmıştır.³⁶ 24 Şubat 2022'de ise Türkiye, Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısını kabul edilemez olarak nitelendirmiş ve reddetmiştir. Bölgesel ve küresel istikrarı tehlikeye atan bu girişimin uluslararası hukukun vahim bir ihlali olduğu ifade edilen açıklamada, Türkiye'nin, ülkelerin egemenliğinin ve toprak bütünlüğünün silah kullanılmak suretiyle değiştirilmesine karşı olduğu vurgulanmıştır.³⁷

Son olarak, Türkiye'nin, Rusya-Gürcistan savaşı ve 2014'te Kırım'ın ilhakına giden süreçteki politikasına paralel olarak, Ukrayna krizinde de Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin eksiksiz uygulanması konusundaki hassasiyetini devam ettirdiği gözlemlenmiştir. 2014'teki kriz esnasında Moskova'nın, ABD tarafından sözleşmenin ihlal edildiği yönündeki suçlamalarına cevaben yapılan açıklama, esasen Türkiye'nin Montrö konusunda statükoya olan bağlılığını göstermektedir:

"Ülkemiz, Karadeniz'e sahilدار ülkele-
rin güvenliğine önemli katkı sağlayan
Montrö Sözleşmesi'ni, 78 yıldır olduğu
gibi titizlikle uygulamaya devam ede-
cektir. Sözleşme'nin teknik nitelikteki
hükümlerinin basın yoluyla tartışma
malzemesi hâline getirilmesinin başta
Karadeniz'e sahilدار ve Montrö'ye taraf
olan devletler gelmek üzere, kimseye
bir faydası olmayacağı değerlendiril-
mektedir."³⁸

³⁴ "Fransa'dan NATO'ya Türkiye Tepkisi," *DW*, Temmuz 1, 2020 ; "Yunanistan Türkiye'yi NATO'ya Şikâyet Etti," *Hürriyet*, 24 Şubat 2016.

³⁵ "Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan Rusya-Ukrayna Krizi Mesajı: NATO Tavrını Belli Etmeli, Ne Yapacaksa Yapmalı," *Haber Türk*, 23 Şubat 2022.

³⁶ "Press Release Regarding the Decision of the Russian Federation to Recognize the So-Called Donetsk and Luhansk Republics No: 57, 22," *MFA Turkey*, 22 Şubat 2022.

³⁷ "No: 62", Press Release Regarding the Russian Federation's Military Operation Against Ukraine," *MFA Türkiye*, 24 Şubat 2022.

³⁸ "Montrö Sözleşmesi'nin Uygulanması Hk.", No: 116," *T.C. Dışişleri Bakanlığı*, 12 Nisan 2014.

Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar tarafından 1 Mart 2022'de yapılan ve Montrö'nün aşındırılmasının kimseye fayda getirmeyeceği vurgulanan, "Bugüne kadar yaptığımız gibi Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin 19, 20, 21. maddelerinin] uygulamasını sürdüreceğiz" şeklindeki açıklama da bu iradenin sürdüğünü göstermektedir.³⁹ Neticede Rusya-Ukrayna arasındaki gelişmelere dair Türk Dışişlerinin değerlendirmeleri neticesinde iki taraf arasındaki çatışmanın boyutlarının uluslararası hukuka göre savaş anlamına geldiği tespiti sonrasında Türkiye, sözleşmenin 19. maddesi gereğince savaşan taraflara boğazları kapatmıştır.

4. İran

Tahran'ın, Rusya-Ukrayna savaşına yönelik politikasının en temel iki belirleyicisinin, Batı ve Rusya ile ilişkileri ve nükleer anlaşmalarla yaptırımların kaldırılması olarak ön plana çıktığı görülmektedir. Ruhani Lider Ayetullah Ali Hamaney'in 1 Mart 2022'de, bir televizyon kanalına yaptığı açıklamada Batı karşıtlığı ve Rusya ile ilişkileri bağlamındaki hassasiyetler dikkat çekmiştir. Hamaney, her ne kadar savaşın bitmesini arzu ettiklerini söylese de krizin ancak savaşı çıkaran sebeplerin bilinmesiyle hafifletilebileceğini, bunun ise Batılı ülkelerin politikaları olduğunu, ABD'nin mafya rejiminin, IŞİD'in kurulması da dâhil olmak üzere dünyanın her yerinde birçok krize sebep olduğunu, diğer ülkelerin iç işlerine karıştığını ve Batı yanlısı politikacıları ön plana çıkarmak suretiyle buralarda rejimleri değiştirmek için baskı yaptığını iddia etmiştir. Hamaney ayrıca, Ukrayna'nın da bu politikaların kurbanı

olduğunu ve şimdi içinde bulunduğu duruma düşürüldüğünü ifade etmiştir. Diğer yandan Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi, henüz 24 Şubat'ta Putin'i arayarak NATO'nun doğuya doğru genişlemesini, bağımsız ulusların güvenliği ve istikrarı adına ciddi bir tehdit olarak nitelendirmiştir.⁴⁰ İran devlet yayın organı, Rus saldırısıyla başlayan süreci savaş veya işgal olarak nitelendirmekten kaçınmış, Putin'in kullandığı terminolojiye paralel olarak "özel askerî operasyon" ifadelerini kullanmıştır.

İran'ın, Rusya-Ukrayna savaşında bölgedeki en yakın ortaklarından biri olan Rusya ile ters düşeceği bir siyaseti benimsemesi mevcut koşullarda mümkün görülmemektedir. Moskova'nın BM Güvenlik Konseyindeki veto yetkisi, Viyana'da süren nükleer görüşmelerde İran adına kritik rol oynaması⁴¹ ve ikili ticari ilişkiler Tahran'ın mevcut politikasında belirleyici faktörler olarak ifade edilebilir.⁴² Nisan ayı başında The Guardian'ın, "Moskova'nın ihtiyaç duyduğu RPG anti tank füzeleri, Brezilya menşeli roket rampaları, Bavar 373 füze sistemleri ve bir adet S-300 hava savunma sisteminin" Irak'tan, Devrim Muhafızları aracılığıyla İran'a, buradan da Hazar Denizi üzerinden Rusya'ya geçirildiğine ilişkin haberler kritik önem taşımaktadır.⁴³ Buna karşın İran'ın, genel olarak Ukrayna'nın toprak bütünlüğüne bir meydan okuma niteliğindeki Donetsk ve Luhansk'taki ayrılıkçı talepleri desteklemekten net bir şekilde kaçındığı gözlemlenmiş ve bu minvalde BM Genel Kurulunda, Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısını sonlandırması yönündeki oylamada çekimser kalmıştır. İran'ın mevcut pozisyonu,

³⁹ "Bakan Hulusi Akar'dan Montrö Mesajı: 19, 20 ve 21 Madde Uyarısı," *Haber Türk*, 1 Mart 2022.

⁴⁰ "Iran's Khamenei: 'Mafia Regime' of US Created Ukraine Crisis," *El-Cezire*, 1 Mart 2022.

⁴¹ Karim Sadjadpour, "What the Russian War in Ukraine Means for the Middle East," *Carnegie Endowment for International Peace*, 24 Mart 2022.

⁴² Kourosh Ziabari, "In Backing Russia on Ukraine, Iran Is on the Wrong Side of History," *Foreign Policy*, 9 Mart 2022.

⁴³ Bethan McKernan and Vera Mironova, "Russia Using Weapons Smuggled by Iran from Iraq against Ukraine," *The Guardian*, 12 Nisan, 2022.

Gürcistan ve Kırım'ın ilhaki sırasındaki duruşuyla paralel seyretmiştir. 2008 yılındaki savaş sırasında da İran, Gürcistan'ın yabancı müdahalesine maruz kaldığı ve Batılılar tarafından NATO'ya girmeye zorlandığı eleştirilerinde bulunmuş ancak ayrılıkçı unsurların taleplerini desteklemekten kaçınmıştır. Devrim Muhafızları bağlantılı Fars News ise doğrudan Ukrayna'yı saldırganlıkla suçlamıştır. Diğer yandan İran açısından "Batı'nın düşüşü" propagandası için Rusya'nın, Ukrayna'yı işgal girişimi referans teşkil etmiştir.⁴⁴

Özellikle IŞİD'in Suriye'deki alanını tamamıyla kaybetmesi sonrası dönemde, Rusya'nın hava sahasını kontrol ettiği Suriye'de, İran'ın etkinliğinin İsrail tarafından nokta saldırılarla kırılmasına göz yumması ve bu sayede İran'ı dengelemesi durumunu Tahran lehine değiştirecek şartların oluşması ihtimali de önem arz etmektedir. Öte yandan, İran yönetiminin, Kırım'ın ilhaki süreci sonrasındaki yaptırımların ve uluslararası izolasyonun Ukrayna savaşı ile Rusya üzerinde artarak devam edeceği beklentisinden hareketle bu gelişmenin Moskova'yı, benzer durumdaki Tahran'a daha fazla yaklaştıracığı ön görüşüyle pozisyon aldığı değerlendirilmektedir. Savaşın başlaması ile 100 doların üzerinde seyreden petrol fiyatlarının küresel çapta ekonomileri zorladığı mevcut ortamda, nükleer anlaşmaya dönülmesi önemli bir çıkış yolu olarak belirginleşirken, bu durumun Tahran'ın elini masada güçlendirdiğini de söylemek yanlış olmayacaktır. Hâlihazırda İran'ın, uluslararası piyasalara verilmeye hazır 80 milyon varil petrol stokunun bulunduğu ve anlaşmanın gerçekleşmesi durumunda günlük üretimini 1,2 milyon varile çıkarabile-

ceği ifade edilmektedir.⁴⁵ Nihayeten, nükleer anlaşmayla İran petrolünün uluslararası pazarda tekrar yer almasıyla artacak olan küresel petrol arzı, özellikle Avrupa'da oldukça yüksek seyreden Rusya'ya olan bağımlılık durumunu değiştirmeyecekse de azaltacak ve fiyatlarda bir gerileme görülecektir. Bu durum, Batı ile ilişkilerinde güvensiz ve izole durumda olan Moskova-Tahran ilişkilerinde Rusya açısından da bir hassasiyete işaret etmekte ve iki ülke ilişkilerini daha kritik hâle getirmektedir.

5. İsrail

İsrail'in Rus işgaline yönelik tepkisinin, özellikle işgalin ilk haftalarında ulusal güvenlik çıkarları doğrultusunda tarafsızlık ve denge siyaseti şeklinde geliştiği müşahade edilmiştir. Mevcut durumda bunun değiştiği ifade edilemeyecekse de Tel Aviv, savaşa dair duruşu ile başta ABD olmak üzere Batılı müttefikleri arasındaki makasın açılmamasına özen göstermektedir. İşgalin başlarında Başbakan Naf-tali Bennett, arabuluculuk rolünü benimseyerek Rusya'ya karşı son derece itidalli bir dil kullanmış ve Moskova ziyaretiyle taraflar arasında bir görüşmenin temini için çalışmışsa da başarılı olamamıştır. Diğer yandan Tel Aviv'in Kiev'e olan desteği tamamen pasif ve retorik düzeyde kalmıştır. Bu kapsamda gıda yardımı ve Polonya sınırında kurulan sahra hastaneleri gibi sivil halka yönelik faaliyetler göze çarpmaktadır. Savaş öncesinden itibaren Tel Aviv, Litvanya, Letonya ve Estonya'yı, İsrail menşeli silahların Ukrayna'ya verilmemesi konusunda uyarmıştır.⁴⁶ İsrail'in Rusya konusundaki hassasiyetinin görünürdeki ana sebebi Suriye'de İran destekli devlet dışı silahlı aktörlere karşı operasyonlarının ve bu kapsamda Moskova

⁴⁴ Nicole Grajewski, "As the World Shuns Russia over Its Invasion of Ukraine, Iran Strengthens Its Ties with Moscow," *Atlantic Council*, 7 Mart 2022.

⁴⁵ "How Iran Became a Beneficiary of the Russia-Ukraine War," *TRT World*, 4 Mart 2022.

⁴⁶ Arie Egozi, "To Placate Russia, Israel Told Baltic States It Would Block Weapon Transfers to Ukraine: Sources," *Breaking Defense*, 3 Şubat 2022.

ile inşa edilen koordinasyon mekanizmalarının devamlılığı olarak göze çarpmaktadır. Tel Aviv'in, bölgeye dair ajandasının orta vadede daha kapsamlı askerî faaliyetlere işaret ettiği ve Rusya ile koordinasyon gerektirdiği değerlendirilmektedir. Ancak Tel Aviv adına sürecin yönetilmesi savaşın ilerleyişiyle beraber zorlaşmıştır. Uğradığı baskılarla beraber İsrail'in, krize yönelik politikasını Batı ekseninden koparmamak amacıyla Moskova'ya karşı eleştirilerinin dozunu arttırdığı gözlemlenmiştir. Rusya'nın, işgali meşrulaştırmak adına kullandığı "Ukrayna'da Neonaziler'in iktidarı ele aldığı" propagandasına karşılık olarak Zelenski'nin de Yahudi olduğu şeklindeki itirazlara mukabil Lavrov'un, "Hitler'in de Yahudi olduğu" iddiası, ikili ilişkileri son derece germiştir. Rusya'nın kendisine karşı sertleşen tutumu karşısında Tel Aviv tarafından Baltık ülkelerine, İsrail menşeli silahların Ukrayna'ya verilmemesine dair tutumu değişmiştir. Neticede Spike anti-tank füzelerinin Kiev'e geçişine yeşil ışık yakılmıştır.⁴⁷ Gelişmelerden sonra Putin'in, İsrail'den bizzat özür dilemesi dikkat çekmiştir.

6. İngiltere

İŞİD karşıtı koalisyon üyelerinden olan İngiltere'den, Ukrayna'ya güvenlik garantileri sağlayan 1994 Budapeşte Momenandumu'nun imzacısı olarak özel bir sorumluluk hissettikleri ve bu kapsamda Ukrayna'ya savunma silahları, insanı yardım ve ekonomik destek sağladıklarına yönelik açıklamalar gelmiştir.⁴⁸ Rusya'ya karşı uygulanan yaptırımların bir parçası olan İngiltere, sivillere yapılan saldırılar kapsamında Rusya'nın "savaş suçu" işlediğini iddia etmiş-

tir. Söz konusu nitelendirmeyi yapan İngiltere Başbakanı Boris Johnson, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (UCM) bu durumu potansiyel savaş suçları olarak araştırması gerektiğini vurgulamıştır.⁴⁹ İngiltere'nin, Ukrayna'ya gönderdiği askerî yardımlar içerisinde başta İsveç menşeli Yeni Nesil Hafif Anti-Tank Silah sistemleri (NLAW) olmak üzere çeşitli savunma silahları, mühimmatlar ve bunların kullanımına ilişkin eğitimler yer almaktadır. Gönderilen askerî teçhizatın türünün tam olarak bilinmediği ancak ekipmanın çoğunun Ukrayna tarafından doğrudan talep edildiği belirtilmiştir.⁵⁰ Bunun yanı sıra 9 Nisan'da İngiltere Başbakanı Boris Johnson'ın Kiev'e giderek savaş ortamında Zelenski ile sokakları ziyareti, Kiev'e yönelik en önemli desteklerden birini temsil etmektedir.

7. Fransa

Fransa'nın, NATO dâhilindeki rahatsızlıkları ve son yıllarda Rusya ile girdiği angajmana yukarıda değinilmişti. Fransa'nın Ukrayna meselesi özelindeki tutumu ise genel olarak ittifakın, üyeler nezdinde hatırlanan önemine paralel olarak gelişmiştir. Bu bağlamda Paris, ateşkesin sağlanması ve savaşın durdurulması yönünde irade göstermiştir. Gelişmeler karşısında Macron yönetimi, Doğu Akdeniz ve Suriye bağlamında uzun süredir gerginlikler yaşadığı ve NATO'nun en güçlü ordularından birine sahip olan Türkiye ile ilişkilerini yumuşatma yoluna gitmiştir. Bu üç ülke arasındaki iş birliği grubunun tekrar toplanması ve daha önce aksayan, Eurosam Konsorsiyumu'nun geliştirdiği SAMP-T füze savunma sistemi projesine Türkiye'nin de dâhil olması ve sistemlerin Tür-

⁴⁷ Lahav Harkov, "There's No Ban on Estonia Giving Israeli Weapons to Ukraine - Estonia," *The Jerusalem Post*, 2 Mayıs 2022.

⁴⁸ "UK Support for Ukraine Following Russia's Invasion: Foreign Secretary's Statement," *Government of UK- Foreign, Commonwealth & Development Office*, 28 Şubat 2022; "Memorandum on Security Assurances in Connection with Ukraine's Accession to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons," *UN*, Aralık 5, 1994.

⁴⁹ Cristina Gallardo, "Boris Johnson: Vladimir Putin Guilty of War Crimes," *Politico*, 2 Mart 2022.

⁵⁰ Chloe Chaplain, "How Is the UK Helping Ukraine? The Weapons and Support Britain Has Sent to Counter the Russia Invasion," *INews*, 28 Şubat 2022.

kiye'de üretilmesi konusunda ilerleme kaydedilmiştir.⁵¹ ⁵² Diğer yandan Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, savaş öncesi ve sonrasında taraflarla iletişime geçerek ateşkes sağlanmasına yönelik çaba göstermiştir. Macron yaptığı açıklamalarda, Rusya'ya karşı bir savaşta olmadıklarını, mümkün ve gerekli görüldüğü kadar Putin ile temas hâlinde olmaya devam edeceklerini de belirtmiştir. Ukrayna'ya tam destek verildiğini belirten Macron, tek amaçlarının Rusya'nın saldırılarının durdurulması olduğunu vurgulamıştır. Fransa'nın olası bir gelişmeye karşı Polonya sınırına yüzlerce asker konuşlandırıldığı ve savaşın devam ettiği durumda bu konuşlandırmanın artarak devam edeceği duyurulmuştur.

8. Suriye Rejimi

Suriye rejimi tarafından yapılan resmî bir açıklamayla Beşar Esad'ın 25 Şubat Cuma günü Putin ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdiği ve Ukrayna müdahalesini "tarihin bir düzeltmesi" olarak gördüğü duyurulmuştur. Esad, küresel düzende dengenin yeniden kurulması kapsamında NATO yayılcılığına karşı koymanın, Rusya için bir hak olduğuna inandıklarını ve Suriye olarak Rusya Federasyonu'nun yanında olduklarını bildirmiştir.⁵³ Rus birliklerinin Ukrayna'dan çıkmasını talep eden BM Genel Kurulu Acil Durum Oturumunda ise Suriye rejiminin tasarımı reddettiği görülmüştür. Suriye'nin BM Daimî Temsilcisi Bassam Sabbah, genel kurula sunulan karar tasarısının siyasi propagandaya dayalı taraflı bir yöntemi ve siyasi şantaj araçlarından birini temsil ettiğini

ifade etmiştir.⁵⁴ Ayrıca Esad'ın özel danışmanı olan Luna Eş-Şibil'in, Suriye'nin, yaptırımları aşması için Rusya'ya destek olacağı, Donetsk ve Luhansk ile çeşitli alanlarda iş birliği yapmaya hazır oldukları şeklindeki açıklaması dikkat çekmiştir.⁵⁵ İlâveten, rejimin Ukrayna'da, Rusya için savaşıacak gönüllüleri topladığı ve bölgeye gönderilmek üzere organize ettiği,⁵⁶ rejime bağlı 4 ve 5. tümenlerin ve Kaplan Güçleri'nin organizasyonda başı çektiği iddia edilmiştir.⁵⁷ 2015'te gerçekleşen Rus müdahalesi sayesinde yönetimde kalmaya muvafak olan rejim, Rusya'nın Suriye'deki varlığını sürdürmesini, bekası için elzem görmektedir. Suriye'nin geleceğine yönelik uluslararası süreçlerin en önemli paydaşlarından birisi olarak Moskova'nın, Suriye odağını muhafaza etmesi rejim için hayati önem taşımaktadır. Rejimin Ukrayna'daki savaşa yönelik tutumunun bu şartlar altında değerlendirilmesi mümkündür.

9. YPG/PKK Terör Örgütü Bağlamı

Suriye iç savaşında, Batılı ülkeler tarafından yerel aktörlerinden biri hâline getirilen terör örgütü YPG/PKK'nın, Ukrayna meselesine yönelik çelişkili tepkiler verdiği gözlemlenmektedir. PKK liderlerinden terörist Duran Kalkan'ın, 1 Mart'ta verdiği bir röportajda, "Ukrayna yönetimi şimdiden kaybetmiştir. Neden böyle söylüyorum? Çünkü bu tür yönetimler hep kaybettiler...Ukrayna yönetimi de NATO'ya, bilmem İngiltere'ye, ABD'ye yaslanmaya çalıştı, çalıştı, çalıştı! Şimdi herkes yüzüstü bıraktı... Ukrayna yönetiminin mevcut yönetimin zihniyeti ve siyaseti doğru mu? Külliye

⁵¹ Kaan Azman, "Bakan Çavuşoğlu'ndan SAMP/T Hava Savunma Sistemi Açıklaması," *Defence Türk*, 26 Mart 2022.

⁵² Övgü Pınar, "İtalya Başbakanı Draghi: Türkiye-İtalya-Fransa Arasında İş Birliği Grubu Toplanacak," *BBC News*, 24 Mart 2022.

⁵³ "Syria's Assad Says Russia's Ukraine Invasion a Correction of History," *Al Arabiya*, 25 Şubat 2022.

⁵⁴ "Syria Rejects Draft Resolution Submitted to UN General Assembly about Ukraine," *SANA*, 2 Mart 2022..

⁵⁵ "Esed Rejimi: Yaptırımları Aşması İçin Rusya'ya Destek Vereceğiz," *Şarkul Avsat*, 28 Şubat 2022.

⁵⁶ Martin Chulov, "Syria Recruiting Troops from Its Military to Fight with Russian Forces in Ukraine," *The Guardian*, 11 Mart 2022.

⁵⁷ Martin Chulov, "Syrians join Russian ranks in Ukraine as Putin calls in Assad's debt", *The Guardian*, 18 Mart 2022.

yanlış. Öyle birinden yana olmak zorunluluğu yok... Ukrayna yönetimine sahip çıkan politikaların hiçbirisi devrimci demokrat, doğru olmaz. Ukrayna'nın işgalden kurtarılması filan meselesi değildir. O yönetim bir iş birlikçiydi, uşaktı. Yani neyin yönetimiydi ki? Ukrayna toplumunun iradesini temsil mi ediyordu gerçekten? Bağımsız devletlermiş de egemenlik hakları varmış... Ne egemenliği, bağımsız devleti? Bir sömürü ve soygun düzeniydi, çetesiydi, o çete yıkılıyor, şimdi yerine yenisini kurmaya çalışıyorlar, birisi onu kurmaya çalışıyor. Senin çeten kötü benim çetem iyi diyemeyiz. Çete çetedir, hepsi kötüdür, sömürü sömürüdür, hepsi kötüdür" ifadeleri yer almıştır.⁵⁸ Öte yandan PYD Genel Kurul üyesi terörist Emin Eliko tarafından yapılan bir açıklamada, Rus-

ya'nın Ukrayna işgali kınanmış ve işgalin, Türkiye'nin ulusal güvenliğini koruma amacıyla kendilerine yönelik düzenlediği operasyonlarla benzer nitelikte olduğu iddia edilmiştir.⁵⁹ YPG/PKK'dan gelen açıklamalar, tarafların Suriye ve Irak sahasında ABD ile sahip olduğu ilişki niteliğine göre değişiklik göstermiştir. PKK'nın Irak'ta varlık göstermesi ABD tarafından istenmeyen bir durumken, Suriye uzantısı olan YPG'nin desteklendiği görülmektedir. Bu minvalde terör örgütü PKK ve Suriye uzantısı YPG'nin Ukrayna savaşına yönelik tutumunda, farklı bölgelerdeki aktörlerle kurduğu ittifaklar doğrultusunda bu aktörlerle iş birliğine uygun açıklamalar yapıldığı ve terör örgütüne zaman ve hareket alanı kazandırılmasının amaçlandığı değerlendirilmektedir.

⁵⁸ "PKK: Bu Savaşta Ukrayna Yönetimi Kaybedecek," *Rudaw*, 1 Mart 2022.

⁵⁹ Zana Omer, "How Do Syrian Kurds Evaluate the War Against Ukraine?," *Voice of America*, 26 Şubat 2022.

YPG/PKK'NİN SURIYE İÇ SAVAŞINA MÜDAHİL OLAN TARAFLARLA OLAN İLİŞKİLERİ

Kamişlı'daki Rus devriyesi.

Rusya-Ukrayna savaşının Suriye sahasına, özellikle de Fırat'ın doğusunda varlık gösteren YPG/PKK terör örgütüne yönelik olası etkileri ele alınmadan önce, örgütün uluslararası aktörlerle münhasıran geliştirdiği ilişkilere değinmek gerekecektir. Bu minvalde ABD, Rusya başta olmak üzere Uluslararası Koalisyon Güçleri çerçevesinde bölgede varlık gösteren İngiltere ve Fransa gibi ülkelerin YPG/PKK tutumu ve tarihsel ilişkiler ele alınacaktır.

1. ABD'nin YPG/PKK'ya Yönelik Tutumu

ABD ile YPG/PKK arasındaki ilk doğrudan temas, 12 Ekim 2014'te Paris'te gerçekleşmiştir. Aynı tarihlerde IŞİD'e karşı oluşturulan Uluslararası Koalisyon temsilcileri, örgüte karşı izlenecek stratejileri görüşmek üzere Paris'te bir araya gelmiştir. Görüşmeler sırasında YPG'nin siyasi kanadı PYD'nin sözde eş başkanı Salih Müslim'in, dönemin ABD Suriye Özel Temsilcisi Daniel Rubinstein ve Dışişleri Bakanlığı heyetiyle bir araya geldiği ortaya çıkmıştır.

Görüşmenin ardından 16 Ekim 2014 tarihinde ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Jen Psaki ve ABD Savunma Bakanlığı sözcüsü John Kirby tarafından düzenlenen ortak basın toplantısında, YPG/PKK ile yapılan görüşmeler resmî olarak kabul edilmiştir.⁶⁰ Görüşmenin ana gündem maddesi ise YPG/PKK için Ayn el-Arab'a askerî yardım gönderilmesi olmuştur. Ancak resmî açıklama öncesinde de tarafların çeşitli araçlar yoluyla temaslarını sürdürdüğü ortaya çıkmıştır. Nitekim PYD sözcüsü Nevaf Helil, verdiği bir röportajda ABD ile temasların iki yıl öncesinde başladığını ancak Türkiye'nin tavrından dolayı şimdiye kadar bu görüşmelerin resmî olarak açıklamadığını söylemiştir.⁶¹

İki yıl boyunca üstü örtülü bir şekilde yürütülen görüşmeler, resmî açıklamanın ardından ciddi bir ivme kazanmıştır. Salih Müslim ve ABD Ulusal Güvenlik Danışmanı Yardımcısı Antony Blinken, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Başkanı Mesud Barzani'nin de girişimiyle 17

⁶⁰ Lesley Wroughton, "U.S. Holds Direct Talks with Embattled Syrian Kurds," *Reuters*, 16 Ekim 2014.

⁶¹ "Syrian Kurds Say US Discussing Arms Supplies in Direct Talks," *Rudaw*, 19 Ekim 2014.

Ekim 2014'te Duhok'ta bir araya gelmiştir. Aynı tarihlerde PYD ve Suriye Kürt Ulusal Konseyi (SKUK) arasında birlik görüşmeleri başlatılmış ve 22 Ekim 2014'te taraflar arasında "ortak yönetim, ortak askerî güç ve siyasi birlik" ilkelelerini kapsayan Duhok Anlaşması ilan edilmiştir.⁶² ABD öncülüğünde izlenen bu stratejinin amacı, birçok devlet tarafından resmî olarak tanınan ve Suriye barış görüşmeleri sürecine dâhil edilen SKUK ile PYD'nin aynı çatı altında birleşmesini sağlayarak örgüte ihtiyacı olan meşruiyet zeminini kazandırmak olmuştur.

Taraflar arasındaki ilişkiyi bir üst seviyeye taşıyan önemli bir gelişme, IŞİD'e karşı Ayn el-Arab'ta devam eden operasyonlarda YPG/PKK ile istihbarat bilgilerinin paylaşılması olmuştur. ABD Merkez Kuvvetler Komutanlığı (CENTCOM) tarafından yapılan bir açıklamayla YPG/PKK birliklerine hava yoluyla silah, askerî mühimmat ve tıbbi yardım ulaştırıldığı duyurulmuştur.⁶³ Yapılan silah yardımına Türkiye tarafından tepki gelmesinin ardından, dönemin ABD Dışişleri Bakanlık Sözcü Yardımcısı Marie Harf, ABD kanunlarına göre PKK ile YPG'nin ayrı gruplar olarak nitelendirildiği ve IŞİD ile savaşan YPG'nin desteklenmesinin çok önemli olduğunu açıklamıştır.⁶⁴ Suriye sahasında IŞİD ile mücadeleyi YPG/PKK'ya dayandıran ABD'nin, örgütle temsil (proxy) ilişkisi geliştirdiği gözlemlenmiştir. Bu eksen çerçevesinde oluşan suni zeminde YPD/YPG, IŞİD korkusu üzerinden koalisyonun birçok üyesiyle de meşru ilişki tesis etme imkânı bulmuştur.

2014-2015 yılları arasında ABD ve YPG arasındaki ilişki dinamiğinin taktiksel bir yaklaşım olduğu iddia edilmiş ancak taraflar arası iş birliği ilerleyen yıllarda ciddi bir şekilde artmıştır.

Nitekim 2015 yılına gelindiğinde ABD'li birçok üst düzey yetkili bölge ziyaretlerini sıklaştırmış ve yapılan görüşmelerde PYD/YPG'nin, ABD tarafından bir terör örgütü olarak görülmediği mesajı verilmiştir. Türkiye'nin uluslararası kamuoyunda YPG/PKK bağına sıklıkla dikkat çekmesi ve sınır hattı boyunca bir terör varlığına izin vermeyeceği ifadelerini kullanması neticesinde, YPG yapılanmasını gizlemek üzere Ekim 2015'te Suriye Demokratik Güçleri (SDG) adı altında kurulan yeni yapı, ABD tarafından fon ve silah yardımı almaya devam etmiştir. Dönemin ABD Özel Kuvvetler Komutanı Orjeneral Raymond'un yıllık güvenlik toplantısında yapmış olduğu bir açıklama, isim değişikliğini kendilerinin YPG'ye önerdiğini ortaya çıkarmıştır.⁶⁵

Dönemin ABD Başkanı Obama'nın yapmış olduğu bir açıklama, ABD'nin başından beri izlediği "bölgeye doğrudan müdahil olmama stratejisini" değiştirmiştir. Açıklamayla ABD özel kuvvetlerinin IŞİD ile mücadele kapsamında YPG/PKK'ya yardımcı olmak için Suriye'ye gönderildiği duyurulmuştur. CENTCOM tarafından da onaylanan yeni gelişme neticesinde sayısı 50'yi bulan özel kuvvetin, danışma görevi kapsamında bölgede bulunduğu bildirilmiştir.⁶⁶ ABD tarafından bu kararın alınmasında Rusya'nın 30 Eylül 2015'te Suriye iç savaşına taraf olarak girmesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim, ABD'nin Ekim 2015'te Haseke ilinin kuzeydoğusunda yer alan Rimeylan ilçesinde ilk hava üssü kurma faaliyetleri başlattığı görülmüştür.

2015 yılı itibarıyla operasyonlarda inisiyatifin aslen YPG/PKK'da olduğu ve SDG bünyesinde

⁶² "Divided Syrian Kurds Reach Deal in Face of ISIS Threat," *Rudaw*, 22 Ekim 2014.

⁶³ "Kobane: US Drops Arms and Aid to Kurds Battling IS," *BBC News*, 22 Ekim 2014.

⁶⁴ "US Dismisses Turkey's Concerns, Backs Its Stance toward PYD," *Daily Sabah*, 22 Ekim 2014.

⁶⁵ "U.S. General Told Syria's YPG: 'You Have Got to Change Your Brand,'" *Reuters*, 22 Temmuz 2017.

⁶⁶ "US Confirms Special Forces on Ground in Syria Aiding Kurds," *Middle East Eye*, 16 Eylül 2015.

verilen silahların örgüt tarafından teslim alınarak dağıtıldığı görülmüştür. ABD Ordusundan üst düzey isimlerin, olanca hava desteği, istihbarat ve mühimmat desteğine değinmeksizin YPG/PKK'nın sahadaki etkinliğinden memnuniyetle bahsetmesi, bu örgütle ilgili mevcut algıyı şekillendiren önemli bir unsur olmuştur. ABD yetkililerince yapılan açıklamalarda YPG/PKK, kendilerinin IŞİD karşıtı stratejisiyle uyumlu nitelikte "güvenilir bir müttefik" olarak addedilmiş ve "örgütün sahadaki gayretlerinin, koalisyonun etkili, nitelikli yerel savaşçıları destekleme vizyonunu karşıladığı" yönündeki ifadeler yer almıştır.

Donald Trump'ın 20 Ocak 2017'de ABD başkanlık görevini devralması sonrasında taraflar arasındaki ilişki dinamiği, IŞİD'in Rakka'dan çıkarılması üzerine inşa edilmiştir. Zira ABD'nin desteğiyle Münbiç'i ele geçiren YPG/PKK'nın bir sonraki hedefi IŞİD'in yıllardır hâkim olduğu Rakka şehri olmuştur. Dönemin ABD Senatosu Silahlı Hizmetler Komitesi Başkanı John McCain şubat ayı içerisinde Türkiye ziyaretinden önce Ayn el-Arab'ta YPG/PKK temsilcileriyle bir görüşme gerçekleştirmiş ve Rakka'nın IŞİD'in elinden geri alınması gündemine yer verilmiştir.⁶⁷ Ardından CENTCOM'dan General Joseph Votel bölgeye giderek, Rakka operasyonunun 6 Haziran 2017 tarihi itibarıyla YPG/PKK öncülüğünde başlatıldığını duyurmuştur.⁶⁸

Taraflar arasında ivedilikle geliştirilen bu ilişki, Zeytin Dalı Harekâtı sürecinde kısa bir sekteye uğramıştır. Türkiye tarafından 2018 yılında gerçekleştirilen harekât sırasında, Uluslararası Koalisyon'un en yüksek rütbeli askerî olan Korgeneral Paul Funk'un, Münbiç'teki ABD

askerlerini ziyaret etmesi ve YPG/PKK'ya olan desteklerinin devam edeceği mesajını vermesi dikkat çekmiştir.⁶⁹ Ancak Rusya'nın etki alanı olarak varsayılan Afrin'de YPG/PKK'ya koruma sağlanmayacağı belirtilmiş ve Münbiç'in kaybedilmemesi adına örgütün güneye doğru çekilmesi gerektiği iletilmiştir.

ABD Başkanı Trump'ın, 19 Aralık 2018 tarihinde sosyal medya üzerinden "ülkesinin IŞİD'i Suriye'de yenilgiye uğrattığını ve artık ABD askerlerinin geri çekilebileceği" mesajını yayımlaması hem ABD siyasi kanadında hem de YPG/PKK safından beklenmeyen bir durum oluşturmuştur. ABD kanadından söz konusu karara yönelik tepkiler gecikmemiş ve dönemin ABD Savunma Bakanı James Mattis'in istifa etmesinin ardından, yıl boyunca Rakka ve Ayn el-Arab'a çeşitli ziyaretlerde bulunarak YPG/PKK'lı temsilcilerle bir araya gelen Brett McGurk da istifa ettiğini açıklamıştır. Konuya dair YPG/PKK kanadından yapılan açıklamalarda ise IŞİD'e karşı savaşın henüz bitmediği öne sürülmüş ve alınan bu kararın tehlikeli sonuçları olabileceği iddia edilmiştir.⁷⁰ Çekilme kararı sonrasında örgüt, yeni müttefik arayışlarına girmiş, Rusya ve Suriye rejimi ise tam da bu noktada devreye girmiştir. Ancak ABD'li üst düzey yetkililer tarafından örgüte iletilen mesajla Suriye rejimiyle yakınlaşma olursa askerî yardımların kesilebileceği uyarısı yapılmıştır. Buradan hareketle ABD'nin değişen şartlarda dahi YPG/PKK'nın alternatif bir partnerle ortak hareket etmesini istemediği çıkarımları yapılmıştır.

Türkiye, Ekim 2019'da güvenli bölge oluşturma çabalarının sonuçsuz kalması üzerine

⁶⁷ Nissenbaum Dion, "John McCain Makes Secret Trip to Syria in Midst of U.S. Assessment," *The Wall Street Journal*, 22 Şubat 2017.

⁶⁸ "ABD Rakka Operasyonunun Başladığını Duyurdu," *Anadolu Ajansı*, 6 Haziran 2017.

⁶⁹ Nordland Rod, "On Northern Syria Front Line, U.S. and Turkey Head into Tense Face-Off," *The New York Times*, 7 Şubat 2018.

⁷⁰ "ABD'nin Çekilme Kararına SDG'den Tepki," *Deutsche Welle*, 20 Aralık 2018.

ABD'yi ve gerekli mercileri bilgilendirerek Barış Pınarı Harekâtı'nın başlatılacağını duyurmuştur. Bilgilendirme kapsamında sınırdaki güçlerini çekmeye başlayan ABD karşısında YPG/PKK'dan tepki gelmiş ve IŞİD'e yönelik operasyonların durdurulduğu ilan edilmiştir. İlerleyen zaman diliminde ABD-YPG/PKK gerginliğinin azaldığı gözlemlenirken, ABD Savunma Bakanlığı tarafından yapılan bir açıklamayla yeniden bir yakınlaşma söz konusu olmuştur. IŞİD sonrası dönem stratejisinin açıklandığı bildiride, Suriye'nin doğusunda yer alan petrol kaynaklarının IŞİD'in eline tekrar geçmesini önlemek amacıyla ABD olarak varlık bulundurmaya devam edecekleri belirtilmiştir. Bildiride dikkat çeken bir diğer husus ise YPG/PKK'ya verilen desteğin kesilmeyeceği ifadesi olmuştur. Aralık 2019'da ABD savunma bakanı tarafından yapılan açıklamada sayısı iki bini bulan ABD askerlerinin çekilme işlemlerinin tamamlandığı ve ülkede yaklaşık 600 askerinin petrolün korunması için kalma-ya devam edeceği belirtilmiştir. IŞİD'e karşı korunması amacıyla asker bulundurulmuş petrol kuyularından elde edilecek gelirlerin ise YPG/PKK'ya aktarılacağı belirtilmiştir.⁷¹ Ayrıca ABD askerinin Barış Pınarı Harekâtı sonrasında çekildiği bazı üslerine geri döndüğü ve yeni üsler inşa ederek bölgedeki varlığı arttırdığı gözlemlenmiştir.

Trump'ın ardından başkanlık görevini devralan Joe Biden, Obama döneminde YPG/PKK ile askerî iş birliği kurulmasına öncülük eden birçok üst düzey bürokrati yeniden göreve getirmiştir. Bu isimler arasında özellikle Savunma Bakanı Lloyd Austin ile Beyaz Saray Ulusal Güvenlik Konseyi Ortadoğu ve Kuzey Afrika Koordinatörü Brett McGurk ön plana

çıkmıştır. Biden'ın almış olduğu bu kararlar ABD'nin YPG/PKK ile olan ilişkilerinin daha da güçleneceği fikri gündeme gelmiştir. Bölgeye yapılan üst düzey diplomatik ziyaretlerle bir süredir sekteye uğrayan Kürt birliği görüşmelerinin de yeniden canlandırılması istenmiştir.

20 Ocak 2022 tarihinde Haseke'de bulunan ve YPG/PKK'nın kontrol ettiği Guveyran Hapishanesi'ne IŞİD tarafından düzenlenen baskında, Koalisyon Güçleri tarafından verilen hava desteğinin yanı sıra Bradley tarzı altı adet ABD savaş aracı, dört adet Hummer ve onlarca ABD askerinin hapishane çevresinde konuşlandırıldığı görülmüştür.⁷² Son olarak, 3 Şubat 2022 tarihinde İdlib'e bağlı Atmeh köyünde düzenlenen bir operasyon sırasında IŞİD lideri Ebu İbrahim el Haşimi el Kureşî'nin etkisiz hâle getirilmesi gündeme gelmiş ve CENTCOM Komutanı Orgeneral Kenneth F. McKenzie tarafından yapılan bir açıklamada YPG/PKK'nın operasyona "paha biçilmez" katkılarda bulunduğu ifadesi geçmiştir. Örgütün operasyon sırasında ABD güçlerine eşlik etmediği ancak Guveyran Hapishanesi baskınında yakalanan IŞİD üyelerinin sorgulanması sonucunda örgütle ilgili gizli bilgi ve detayların YPG/PKK tarafından öğrenildiği belirtilmiştir. Bu bilgilerin Koalisyon Güçleri'nin operasyon odasıyla paylaşılması sonucunda IŞİD liderinin yerinin tespit edilmesinin kolaylaştığı vurgulanmıştır. Hapishane baskını sonrasında bölgede IŞİD tehlikesinin arttığı argümanı öne çıkmakta ve Koalisyon Güçleri'nin verdiği destekle bölgede yeni operasyonlar düzenlenmeye devam edilmektedir. ABD'nin Suriye'de hâlihazırda bulunan 700 askerinin çoğunluğu Haseke'de yer alan askerî üste konuşlandırılmıştır.⁷³

⁷¹ "Revenue from Syria Oil Fields to Go to SDF, Not United States, Says Pentagon," *Al Arabiya News*, 8 Kasım 2019.

⁷² Jane Arraf, Sangar Khaleel, and Eric Schmitt, "U.S. Troops Join Assault on Prison Where ISIS Holds Hostage Hundreds of Boys," *The New York Times*, 24 Ocak 2022.

⁷³ Arraf, Khaleel, and Schmitt.

2. Rusya'nın YPG/PKK'ya Yönelik Tutumu ve Geliştirilen İlişkiler

Rusların, Ortadoğu'da Kürtlere olan ilgisi- nin kökenleri Çarlık Rusyası dönemine kadar gitmektedir. Osmanlı-Rus rekabetinde bölgedeki Kürt aşiretlere nüfuz etme çabasına giren Rusya'nın, bu dönem başarılı olamasa da jeopolitik hedefleri doğrultusunda bu ilginin Sovyetler dönemi ve sonrasında Rusya'ya miras kaldığı ifade edilebilir. 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde Sovyetler, hibrit savaş stratejisini dışarıdaki gelişmeleri yönlendirmek üzere uygulamış, bu kapsamda Mustafa Barzani'ye bağlı Kürt gruplara Frunze Askerî Akademisi'nde sabotaj ve şaşırtma teknikleri gibi eğitimler verilmiştir.⁷⁴ Diğer bir deyişle özellikle Türkiye-Rusya ilişkilerinin gerildiği her dönemde terör örgütü, Türkiye'nin yumuşak karnı olarak görülerek Rusya için potansiyel bir koz olarak kullanılmaktadır. 1990'larda bunun birçok örneğine şahit olunmuştur. Türkiye'de PKK terörünün zirve dönemi olan 1990'lı yılların ilk yarısında Ruslar, Çeçen meselesinin Türkiye'de oluşturduğu hassasiyete karşı PKK kartını kullanmaktan çekinmemiştir. Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra Orta Asya'da Türkiye'nin nüfuz kazanmasından çekinen Moskova için yine PKK önemli bir maşa olarak görülmüştür.⁷⁵ Buna ek olarak Rusya'nın, Boğazlar konusundaki hassasiyeti de iki ülke ilişkileri adına önemli bir başlıktır ve tarihsel olarak Moskova'nın terör örgütüne olan temayülüne ilişkin bir başka motivasyondur.⁷⁶

1998 yılında, Türkiye'nin baskılarıyla bölücü terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'ın uğradı-

ğı duraklardan birisinin de Rusya olması, daha yakın ve belirgin bir örnek olarak da 24 Kasım 2015'te Rusya'ya ait SU-24 savaş uçağının düşürülmesi sonrası yaşananlar bu stratejiye örnek olarak verilebilir. 23 Aralık 2015'te HDP eş başkanı Selahattin Demirtaş, Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ile bir görüşme gerçekleştirmiştir. Burada Demirtaş ile Suriye'deki durumun ve burada bir temsilcilik açılıp açılmayacağı dahi görüşülmüştür.⁷⁷ Yine bu olaydan sonra Rusya'nın YPG/PKK'ya olan desteği aleni bir şekilde ifade edilmeye başlanmıştır.

Rusya-YPG ilişkileri ise Moskova'nın bu yapılanmayı PKK'nın Suriye uzantısı olarak tanınamaması temelinde gelişmiştir.⁷⁸ YPG ile aktif iş birliği yapan Washington yönetiminin aksine Rusya'nın savaşın ilk etabında YPG ile sahada doğrudan bir ilişki kurmadığı gözlemlenmiştir. Ancak YPG/PKK temsilcileri arasındaki temasların 2013 yılından beri yoğunlaştığı ve Salih Müslim'in gerçekleştirmiş olduğu Moskova ziyaretlerinde Rus yetkililerle görüştüğü tespit edilmiştir. Bu noktada, daha önce de değinilen 2015'te yaşanan Türkiye-Rusya krizi, kritik bir eşiktir. 24 Aralık'ta Demirtaş'ın ziyaretiyle siyasi ayağı belirginleşecek olan desteğin fiziki emareleri, Rus güçlerinin 1 Aralık 2015'te Halep'e bağlı Şeyh Maksud semtinde yaklaşık beş ton hafif silah ve mühimmatı hava yoluyla YPG/PKK'ya ulaştırması konusunda görülmüştür.⁷⁹ Ayrıca 10 Şubat 2016'da PYD tarafından Moskova'da sözde "Batı Kürdistan Temsilciliği" açılmış ve bu ofisin, PYD tarafından Cezire, Kobani ve Afrin kantonları olarak adlandırılan bölgeleri temsil ettiği iddia edil-

⁷⁴ Sergey Sukhakin, "The Russian State's Use of Irregular Forces and Private Military Groups: From Ivan the Terrible to the Soviet Period," *The James Town Foundation*, 2019.

⁷⁵ Fatima Mirzaliyeva, "Türkiye'nin PKK Sorunu ve Rusya'nın Rolü," *İnsamer*, s.3,4-9, Temmuz 2015.

⁷⁶ Igor Delanoë, "The Kurds: A Channel of Russian Influence in the Middle East," *IFRI*, s.10, 2015 Haziran.

⁷⁷ "Demirtaş Rusya'da Eleştirdi," *Al Jazeera Türk*, 23 Aralık 2015.

⁷⁸ "Russian Policy towards the Syrian Kurds," *Euroasian Research Institute*, Ağustos 2017.

⁷⁹ "مقتلات روسية تزود الأكراد في حلب بـ5 أطنان أسلحة," *Al Sharq*, 2 Aralık 2015.

miştir. YPG/PKK, Rusya tarafından Suriyeli muhalif güçlere karşı yürütülen hava operasyonlarından istifade etmiş ve muhalif bölgeleri ele geçirmeye başlamıştır. 2015 yılı Şubat ayında Afrin'den doğu yönünde Deyr Cemal ve Tel Rifat'ın güneyindeki Maranaz'a giren YPG/PKK, Tel Rifat'ı da bu destek sayesinde ele geçirmiştir.⁸⁰

Çatışmaların şiddetli olduğu dönemlerde YPG/PKK'yi, IŞİD ve radikal eğilimli gruplara karşı potansiyel müttefik olarak gören Rusya, örgütle sürdürülecek iyi ilişkilerin, sahada kurmak istediği etkinliğe de katkı sağlayacağı değerlendirilmesiyle hareket etmiştir. O dönem itibarıyla Rusya'nın Türkiye karşıtı ajandası adına da örgütün araç olarak varlığından istifade ettiği görülmüştür. Ayrıca, SKUK ile PYD'nin birleştirilmesi temelinde taraflara baskı uygulayan Rusya, bu sayede meşruiyet kazanacak olan PYD karşısında Türkiye'nin Suriye'deki hareket alanının kısıtlanmasını hedeflemiştir. Rusya'nın YPG/PKK ile geliştirdiği ilişki yalnızca Türkiye'ye karşı değil ABD'ye karşı da bir hareket alanı oluşturmuştur. Diğer yandan Suriye sahasında büyük oranda hava operasyonları ve özel askerî şirketlerin stratejik konuşlanmasıyla var olan Rusya'nın, bölgede İran destekli devlet dışı silahlı aktörlerin etkinliğine olan bağımlılığı çelişkili bir durum ortaya koymuştur. Neticede, rejimi kurtaran büyük oranda Rusya'yken, sahada kurmaya muktedir olduğu hâkimiyet sayesinde İran'ın bölgede kendi menfaatlerini öne alması ve bu yöndeki hamleleri, Moskova adına önemli bir sorun ve iki taraf arasında ayrışma sebebi-

dir. Rusya'nın, bir dönem bölgede kendi milis güçlerini kurmaya çalışması ve İsrail'in bölgedeki İran destekli unsurlara saldırılarına göz yumması bu minvalde değerlendirilmektedir. Nitekim YPG/PKK da sahada Rusya adına İran destekli gruplar karşısında alternatif bir potansiyel olarak durmaktadır. Dolayısıyla Moskova, terör örgütünü mümkün olduğunca ABD'den koparmak, rejim ve kendi saflarına çekmek istemektedir.⁸¹ Öte yandan YPG/PKK tarafından yapılan açıklamalarda Rusya ile olan ilişkilerin çok fazla dile getirilmemesi dikkat çekmiştir. Madalyonun diğer yüzünde ise ABD'nin örgütte biçmiş olduğu rolün daha ön planda tutulduğunu söylemek mümkündür. Keza örgüt için de Rusya, ABD'nin yerini tutacak bir aktör değilse de bir denge unsuru olarak görülmektedir.

Mart 2017'de YPG/PKK sözcüsü Redur Celil'in Rusya ile Afrin'de bir askerî üs kurma konusunda anlaşma yapıldığını açıklaması dikkat çeken bir husus olmuştur. Celil'e göre Rus askerleri zırhlı araçlar ve silahlarla bölgeye gelmiş ve bu üste YPG/PKK birliklerine eğitim vermiştir.⁸² Rusya Savunma Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada ise Celil'in ifadelerinin gerçeği yansıtmadığı, tarafların askerî üs için değil, Ateşkesi İzleme Merkezinin bir şubesinin açılması kapsamında konuştuğu bildirilmiştir.⁸³ Afrin'e yönelik Zeytin Dalı Harekâtı, YPG'nin ABD'ye kıyasen Rus desteğine daha çok tutunduğu bir coğrafyada icra edilmiştir.

Rusya ve YPG/PKK ilişkisi bağlamındaki en önemli gelişmelerden biri, 15 Şubat 2017 yı-

⁸⁰ Wladimir van Wilgenburg, "Syrian Kurds Use Russian and US Support to Make Rapid Advances," *Middle East Eye*, 17 Şubat 2016.

⁸¹ Anna Borshchetskaya, "The Kurdish Role in Russia's Middle East Power Play," *The Washington Institute for Near East Policy*, 29 Temmuz 2022.

⁸² "YPG Receiving Training from Russia in Afrin, Says Spokesman," *Rudaw*, 20 Mart 2017.

⁸³ "Rusya'dan YPG'ye Yalanlama," *Rudaw*, 20 Mart 2017.

linda Moskova'da düzenlenen Kürt Konferansı olmuştur.⁸⁴ Terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'ın Kenya'da yakalanışının yıl dönümü olan 15 Şubat'ta düzenlenen konferansa, KYB ve Goran ile PYD ve HDP katılımı görülürken SKUK davet edilmemiştir. Buradan Rusya'nın SKUK ve PYD denklemindeki ağırlık merkezini de görmek mümkün olmuştur.

Putin tarafından 15 Mayıs 2017 tarihinde yapılan bir açıklamada, Kürtlerle çalışılmaya devam edileceği ancak silah verilmesinin gündemde olmadığı ifade edilmiştir.⁸⁵ Ancak 2015 yılında hava yoluyla yapılan silah sevkiyatı bu açıklamanın inandırıcılığını tartışmalı bir duruma sokmuştur. Kasım 2017'de, PYD Moskova temsilcisi Abdüsselam Muhammed Ali, Izvestiya gazetesine verdiği bir demeçte, YPG'nin rejim ordusuna katılabileceği ve PYD'nin rejimle diyalog vaktinin geldiği, Kürtlerin bağımsızlık değil, birleşik Suriye'de federal demokratik bir yapı istediği belirtilmiştir.⁸⁶ Bununla birlikte 2017 Aralık ayında YPG/PKK ile Ruslar arasında Deyr ez-Zor'da es-Salihiye'de birden fazla toplantı gerçekleşmiştir. İlk toplantı sonrası örgüt sözcüsü Nuri Mahmud ve Rusya'nın Hmeymim Üssü komutanı Yevgeni Poplavski, Rus ve YPG/PKK bayrakları önünde basın açıklaması yapmış,⁸⁷ diğer bir toplantıya ise örgütün sözde genel komutanı Sipan Hemo katılmış ve bu toplantıda es-Salihiye'de bir ortak harekât odası kurulması kararı verilmiştir.⁸⁸

Taraflar arasındaki ilişkiler, Türkiye ve Rusya arasında Astana Süreci'nde geliştirilen yakın iş birliği ve Moskova'nın, YPG/PKK'dan talep

ettiği hususların yerine getirilmemesi sonucunda bir dönem sekteye uğramıştır. Öyle ki Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) ve Suriye Millî Ordusunun (SMO), YPG'ye karşı Zeytin Dalı Operasyonu'nu düzenlediği süreçte Rus güçlerinin 2018'de Afrin bölgesinden çekildiği gözlemlenmiştir. Ayrıca Rusya'nın Suriye Anayasa Komitesinden YPG/PKK'lı isimleri çıkarmayı kabul ettiği ve örgütü Suriye'nin toprak bütünlüğüne tehdit olarak tanımlayan çok sayıda Astana Bildirisi'ne imza attığı görülmüştür.⁸⁹ YPG/PKK'dan talep edilen fakat yerine getirilmeyen hususlar ise ABD ile yerel müttefiklik ilişkisine son verilmesi ve Esad rejimiyle iş birliğine gidilmesi olmuştur. ABD ile olan ilişkilerin Rusya açısından örgüte duyduğu güvensizliğin temeli olduğu, bu durumun ise Ekim 2019'da gerçekleştirilen Barış Pınarı Harekâtı sonrasında değiştiği söylenebilir. Harekâtın ardından YPG/PKK'ya olan yaklaşımını değiştiren Rusya'nın, özellikle Fırat'ın doğusunda örgütü himaye ettiği gözlemlenmiştir.

Donald Trump'ın 2018'deki Suriye'den çekilme kararı örgütün yönünü Rusya ve Suriye rejimine dönmesine sebep olmuştur. Oluşan boşluğu doldurma amacıyla hareket eden Rusya, sınır bölgesi boyunca Münbiç, Ayn el-Arab, Ayn İsa, Tel Temir, Derbesiye ve Amude'ye konuşlanmıştır.⁹⁰ Daha sonra bu bölgelerle, Tabka ve Rakka kasabalarını birbirine bağlayan hattın kontrolü ele geçirilerek Rusya'nın bölgedeki mevcudiyeti ciddi bir ağırlık kazanmıştır. Rusya'nın Deyr ez-Zor ekseninde ilerlemesi ve YPG/PKK'nın tamamıyla Rus himayesine girmesi ihtimali karşısında, ABD bölgedeki

⁸⁴ "Kurdish Conference Brings Four Parts of Kurdistan Together in Moscow," *Rudaw*, 15 Şubat 2017.

⁸⁵ "Putin Says Russia Sees No Need to Arm Syrian Kurds," *Reuters*, 15 Mayıs 2017.

⁸⁶ "Kurds Join Syrian Army," *Izvestiya*, 30 Kasım 2017.

⁸⁷ "Russian General Poses in Front of YPG Flag as Terrorist Group Declares Daesh's Defeat in Deir El-Zour," *Daily Sabah*, 4 Aralık 2017.

⁸⁸ "YPG Declares Full Control over Eastern Deir Ezzor Countryside During Meeting with Russian Officers," *South Front*, 2017.

⁸⁹ Ömer Özkızcık, "Why Russia Protects the YPG in Syria," *Politics Today*, 16 Kasım 2021.

⁹⁰ Özkızcık.

petrollerin korunması politikası doğrultusunda hareket ederek duruma müdahil olmuştur. Rusya ve ABD'nin bölgedeki varlığının bu şekilde devam etmesi karşısında, örgütün iki ülke arasında denge politikası yürüterek menfaatlerini korumaya çalıştığı görülmüştür.

3. Fransa ve İngiltere'nin YPG/PKK'ya Yönelik Tutumu ve Geliştirilen İlişkiler

Fransa, Ağustos 2014'ten itibaren IŞİD'e karşı kurulan Uluslararası Koalisyon Güçleri'nin önemli bir parçası olarak görev almıştır. Fransız Özel Kuvvetleri, IŞİD'e karşı yürütülen operasyonların ilk etabında Irak güvenlik güçleriyle ortak hareket ederken, 2015 yılı sonrasındaki operasyonlarda YPG/PKK birlikleriyle ortak hareket etmeye başlamıştır. IŞİD'in özellikle Fransa sınırları içerisinde yarattığı tehdit ve bombalı eylem saldırıları neticesinde ülkenin dış politikasında terörle mücadele önem kazanmıştır. Bu bağlamda özellikle Suriye'de YPG/PKK ile iş birliğinin genişletilmesi tercih edilmiştir.

Siyasi ilişkilerin kurulması bağlamında dönemin Cumhurbaşkanı François Hollande'ın, Şubat 2015'te PYD'nin sözde eş başkanı Asya Abdullah ve YPJ sözde genel komutanı Nesrin Abdullah'ı Elysee Sarayı'nda ağırlaması dikkat çekmiştir.⁹¹ Ayrıca Türkiye'nin bölgede gerçekleştirmiş olduğu operasyonlara en sert tepkiyi veren Avrupa ülkesi Fransa'nın, Özel Harekât Komutanlığı aracılığıyla YPG/PKK birliklerine destek verdiği de gözlemlenmiştir.⁹² Fransız komutanlarının YPG/PKK militanlarını eğittiği, verilen desteğin kapsamının askerî ve ekonomik olarak genişletildiği tespit edilmiştir.⁹³

Örgüt tarafından Mayıs 2016'da Paris'te bir temsilcilik açılmasıyla taraflar arası ilişkilere diplomatik bir boyut kazandırılması hedeflenmiştir.⁹⁴ Salih Müslim'in Mayıs 2017'de Fransa'yı ziyareti ve Cumhurbaşkanı Hollande tarafından ağırlanması bir diğer önemli görüşme olarak kayda geçmiştir.⁹⁵ Hollande'ın ardından iktidara gelen Emmanuel Macron'un 2018-2019 yılları arasında YPG/PKK temsilcilerini Elysee Sarayı'nda ağırlaması, Fransa'da iktidar değişikliği yaşanmasına rağmen örgüte yönelik tutumun değişmediğini göstermiştir. Örgüte aktif desteğin devam ettirileceğine dair verilen güvenceler neticesinde Türkiye'nin Münbiç'te ilerlemesine engel olunması için bu bölgeye asker gönderilmesi dahi gündeme getirilmiştir.⁹⁶ Ayrıca Türkiye tarafından düzenlenen Zeytin Dalı ve Barış Pınarı Harekâtlarına şiddetle karşı çıkılmış, Fransız Parlamentosunda alınan kararlarla Türkiye'nin operasyonları sert bir biçimde kınanmıştır. Fransa'nın, SKUK ile PYD arasında belirli aralıklarla kesintiye uğrayan birlik görüşmelerinde aktif olarak yer aldığı ve YPG/PKK'nın uluslararası temsil kabiliyeti kazanması hedefinde hareket ettiği de gözlemlenmiştir. Son olarak Suriye'de ABD himayesinde varlık gösteren Fransa'nın, IŞİD'in Guveyran Hapishanesi baskını sürecinde örgüte destek olduğu ve Fransız birliklerinin yaşanan çatışmalara dâhil olduğu görülmüştür.

İngiliz bürokrasisi ve hükümeti ise YPG ile PKK arasında doğrudan bir ilişki kurmama eğiliminde olmuştur. PKK, İngiltere'nin terör örgütleri listesinde yer almaktayken PYD/YPG için böyle bir durum söz konusu değildir. Fransa'nın aksine Türkiye ve YPG/PKK arasında Suriye'nin kuzeyinde devam eden çatış-

⁹¹ "PYD Leaders Receive Warm Welcome from Hollande," *Daily Sabah*, 12 Şubat 2015.

⁹² "France Admits Special Forces Are Advising Syrian Rebels," *RFI*, 9 Haziran 2016.

⁹³ "France's Macron Pledges Support for Kurd-Led Syria Force," *France 24*, 30 Mart 2018.

⁹⁴ "Syrian Kurds Open Unofficial Representative Mission in Paris," *Al Arabiya News*, 24 Mayıs 2016.

⁹⁵ "Outgoing French President Hollande Receives PYD Terror Group Leader in Elysée Palace," *Daily Sabah*, 9 Mayıs 2017.

⁹⁶ Henri Vernet, "Syria: Towards the Sending of French Soldiers to the Aid of the Kurds," *Le Parisien*, 30 Mart 2018.

maların İngiltere'yi çok fazla ilgilendirmediği belirtilmiş ve önemli olan noktanın IŞİD ile mücadele olduğunun altı çizilmiştir.⁹⁷ Koalisyon Güçleri'nde varlık gösteren bir diğer batı ülkesi olan İngiltere'nin YPG/PKK ile olan ilişkisi, Temmuz 2015'te Dışişleri Milletler Topuluğu ve Kalkınma Ofisinin Salih Müslim ile temas kurulduğunu ilan etmesiyle resmîyet kazanmıştır.⁹⁸ Bu açıklamanın ardından Müslim, 2015-2016 yılları arasında İngiliz Parlamentosuna konuşmacı olarak davet edilmiştir. İlişkilerin resmî olarak duyurulması sonrasında, İngiliz Özel Kuvvetlerinin IŞİD'e karşı dü-

zenlenen operasyonlarda örgütü desteklediği gözlemlenmiştir. İngiltere'nin özellikle 2017'de Rakka'nın örgüt tarafından ele geçirilmesinde rol oynaması dikkat çekmiştir. Hava desteğinin haricinde örgütü doğrudan desteklemek için herhangi bir silah, fon veya askerî mühimmat sağlamadıklarını belirten İngiliz yetkililer, terör örgütüne olan desteğin kapsamının IŞİD ile mücadelede sınırlı olacak şekilde düzenlendiğini vurgulamıştır.⁹⁹ Son olarak Guveyran Hapishanesi'nde yaşanan çatışmalarda İngiliz askerlerinin 6 adet zırhlı araçla örgüte destek verdiği görülmüştür.

---

⁹⁷ Mustafa Tayfun Üstün, "İngiltere'nin Suriye'ye Yönelik Dış Politikası," *Akdeniz İİBF Dergisi* 21, no. 1, s. 95-106, 2021.

⁹⁸ "Syria:Written Question - HL846," *Foreign and Commonwealth Office*, 3 Temmuz 2015.

⁹⁹ "Sixth Special Report," *UK Parliament*, 2018.

RUSYA-UKRAYNA SAVAŞININ SURİYE SAHASINA OLASI YANSIMALARI

Rusya Savunma Bakanı Sergey Şoygu ve Beşar Esad.

Savaşın bölgesel yansımalarının anlamlandırılması adına, sonuçlarının anlaşılması gerekmektedir. Rusya-Ukrayna arasında henüz devam eden savaşın, iki ülke arasındaki güç dengesi itibarıyla en azından Ukrayna'nın, maruz kaldığı yıkım ve beşerî kayıplara bakılarak kazanan taraf olamayacağını değerlendirmek mümkündür. Moskova açısından ise yaptırımlar ve uluslararası baskılar göz önünde bulundurularak savaşı başlatmasındaki amaç ve sonuç ilişkisi bağlamında yapılacak değerlendirmeler için hâlâ zamana ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmada da daha önce tartışıldığı gibi Rusya, yaptırımlar da dâhil olmak üzere olası tepkileri gözetmeksizin hesapsız bir savaşa girmemiştir. Hatta genel algının aksine Rus Ordusunun gösterdiği zafiyetler ve Ukrayna'daki direnişin yanı sıra Moskova'nın yaptırımlar karşısındaki mukavemetinin de sürpriz olmadığı ifade edilmektedir. Savaşın başlaması, sebepleri ve gelinen noktaya dair tartışmalarda çokça eleştiri alınmasına karşın Mearsheimer'ın 2014'teki ma-

kalesinde belirttiği bazı hususların bugünü anlamlandırmada faydalı olacağı değerlendirilmektedir:

"Rusya, istese dahi Ukrayna'nın tümüne oranla çok daha küçük bir bölümüne tekabül eden doğusunu kolayca ele geçirmek ve ilhak etmek için yeterli kapasiteden yoksundur. Ukrayna nüfusunun üçte birine denk gelen kabaca 15 milyon insan, ülkeyi ikiye bölen Dinyeper Irmağı ve Rus sınırı arasında yaşamaktadır. Bu insanların ezici bir çoğunluğu Ukrayna'nın bir parçası olarak kalmak istemektedir ve bunlar bir Rus işgaline muhakkak direniş gösterecektir. Dahası Rusya'nın, modern bir Wehrmacht'a¹⁰⁰ dönüşeceğine dair pek de ışık vermeyen vasat ordusunun Ukrayna'nın tamamına hâkim olması düşük bir ihtimaldir. Moskova aynı zamanda maliyetli bir işgal için yetkin bir durumda değildir, zayıf ekonomisi, işgalin sonucunda

¹⁰⁰ II. Dünya Savaşı'nda Alman ordusu için kullanılan genel isim.

karşılaşacağı yaptırımlardan olumsuz etkilenecektir...Tarih, devletlerin temel stratejik menfaatlerini korumak adına büyük bedellere katlandıklarını göstermiştir. Rusya'nın da bu konuda bir istisna teşkil ettiğini gösteren bir sebep bulunmamaktadır".¹⁰¹

Rusya'nın Ukrayna'ya düzenlediği harekâtın, yukarıda da ifade edildiği üzere Rus Ordusu nezdinde birçok askerî zafiyeti gözler önüne sermesinin yanı sıra planlama, sevk ve idare, taktik ve stratejik istihbarat temini, askerî platform ve mühimmatların etkinliği, bunların teknolojisi ve harbe hazırlık durumu, askerlerin eğitim durumu, motivasyonu ve lojistik konusunda da önemli eksiklikler dikkat çekmiştir.

Rus taarruzunun başladığı günden itibaren, harekâtın zamanlaması ve bununla bağlantılı olarak Ukrayna'daki iklim şartlarından kaynaklı olarak zeminin durumu ve mekanize birliklerin ilerleyişinde sorunlar yaşanmıştır. Özellikle savaşın ikinci ayına yaklaşıldığında, Rus Ordusunun hâlen Ukrayna hava sahasını kontrol edebilir duruma gelememesi, Rus hava savunma sistemlerinin, Bayraktar TB2 gibi stratejik platformları göremeden imha edilmesi ciddi zafiyetler olarak ön plana çıkmaktadır. Rus Ordusuna bağlı birçok konvoyun baskına uğradığı, birçok zırhlı aracın, tankın, hatta konvoylara eşlik eden hava savunma sisteminin askerlerce terkedildiği müşahede edilmiştir. 1 Nisan 2022'de, Ukrayna Ordusuna ait iki savaş helikopterinin sınırı geçerek Belgorod'daki petrol depolarını vurması ise yine Rus Ordusu ve savunma sistemlerinin performansı hakkındaki olumsuz görüşleri desteklemiştir.¹⁰²

Bu durumun, savaşı kazansa dahi Rusların sınır dışında askerî varlık gösterdiği coğrafyalarda caydırıcılığını zayıflatma ihtimalini değerlendirmek mümkündür. Bu noktada, Ukrayna savaşı sırasında Batılı hasımlarına karşı Rusya'nın nükleer güçlerini yüksek alarm durumuna geçirerek¹⁰³ verdiği mesajın, Ortadoğu ve Afrika'daki angajmanları dâhilinde yüz yüze geldiği devlet dışı silahlı aktörlere karşı caydırıcı bir unsur olmasının beklenemeyeceğini ifade etmek gerekmektedir. Dolayısıyla sınır komşusu Ukrayna'da giriştiği konvansiyonel savaştaki performansı bir hayli tartışmalı olan Rus Ordusu ve iltisaklı yapılara yönelik olarak üçüncü ülkelerde güvenlik endişelerinin artması muhtemeldir. Nitekim, yine Kremlin'in gayriresmî koruma kalkanı altında üçüncü ülkelerde faaliyet gösteren Wagner gibi Rus özel askerî şirketlerin de mevcudiyeti bu gelişmelerden nasibini alacaktır. 2018'de Deyr ez-Zor'da, "Kaşım Muharebesi" olarak da anılan olayda, rejim birlikleriyle beraber ABD destekli terör örgütü YPG'nin kontrolündeki bir gaz tesisini ele geçirmeye yönelik operasyona kalkışan Wagner, bölgedeki ABD unsurları tarafından hedef alınmış ve yüzlerce savaşçısını kaybetmiştir.¹⁰⁴ Kremlin'e, Rusya sınırları dışında nüfuz alanı tesis eden bu şirketlerin sınırlılıklarını gösteren bu olay önemli bir örnek teşkil ederken, Moskova'nın finansal kabiliyetlerinin zayıflaması ve askerî caydırıcılığının yıpranmasıyla bu grupların hareket alanının da kısıtlanmasının muhtemel olduğu düşünülmektedir.

Rusya'nın sınır ötesi askerî mevcudiyeti üzerinde menfi etkisi olması beklenebilecek bir başka önemli unsur ise ülke ekonomisine yö-

¹⁰¹ John Mearsheimer, "Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault The Liberal Delusions That Provoked Putin," *Foreign Affairs* 93, no. 5, s. 77-84, s.85-89,2014.

¹⁰² "Russia Says Ukraine Choppers Made Rare Cross-Border Strike," *Bloomberg*, 1 Nisan 2022.

¹⁰³ John Hudson ve Shan Missy Ryan, Karoun Demirjian, "With Russian Nuclear Forces on Alert, Ukraine Crisis Enters More Dangerous Phase," *The Washington Post*, 27 Şubat 2022.

¹⁰⁴ Thomas Gibbons-Neff, "How a 4-Hour Battle Between Russian Mercenaries and U.S. Commandos Unfolded in Syria," *New York Times*, 24 Mayıs 2018.

nelik yaptırımlar olmuştur. Kırım'ın ilhaki sonrasında uygulamaya konan yaptırımlar, Ocak 2022'de enerji ve bankacılık sektörü de dâhil olmak üzere 275 şirketin de eklenmesi suretiyle genişletilmiş ve derinleştirilmiş,¹⁰⁵ akabinde Ukrayna ile savaşın başlamasıyla birlikte bunlara ek olarak binlerce yaptırım uygulamaya konulmuştur. Her ne kadar Ruslar tarafından öngörülmüş ve birtakım önlemlerle etkilerinin sınırlandırılmasına çalışılmış olsa da bunların Rus ekonomisi üzerindeki etkilerinin, Moskova'nın sınır ötesi askerî aktivizmini de etkilemesi olasıdır. Ateşkes ve barış görüşmeleri sırasında yaptırımların bir kısmının pazarlık konusu olacağını ön görmek mümkünse de bunların hafifletilmesi konusunda ne oranda taviz verilebileceği ve bunun Rus ekonomisine etkilerini elbette zaman gösterecektir. Ancak her halükârda Avrupa'da, Rus gazına olan bağımlılığın azaltılması yönünde inisiyatifin artacağı görülmektedir. Sonuç olarak Moskova'nın, Ukrayna savaşını müteakip süreçte sınır ötesi askerî varlık gösterdiği her bölgenin özgün dinamiklerine uygun olarak stratejilerini revize etmesi gerekliliğinden söz etmek mümkündür.

Suriye özelinde Rusya'nın müdahalesindeki temel motivasyonlardan birisi, Kırım'ın ilhaki sonrasında Moskova üzerinde kurulan diplomatik izolasyonun kırılması olmuştur.¹⁰⁶ Ukrayna savaşı sonrası sürecin, Kremlin'in bölgesel aktörlerle daha dengeli ilişkiler gözetmesi sonucunu getirmesi de muhtemeldir. Keza savaş sonrası süreçte Moskova'nın yeni gerginlikler istemeyeceği ve bunun kendisi adına sürdürülebilir olmadığını okumak da mümkündür. Bu bağlamda İran ve rejimle iş birliğinin daha da güçlenmesi olasıdır. Ukrayna savaşı sonrası süreçte, bu bölgede Kremlin'in daha keskin

politikalar gütmesi muhtemel görünmektedir. Öte yandan stratejik çıkarları açısından varlığının hayati olduğu Suriye sahasında¹⁰⁷ Moskova'nın imaj düzeltmeye yönelik agresif bir politika benimsenmesi de bir alternatif olmakla birlikte Türkiye'nin dâhil olduğu denkleme bakılarak Tel Rıfat merkezli olarak YPG ile ortaklığının daha fazla tartışılacağı değerlendirilmektedir. YPG adına, Ukrayna savaşı öncesinde bölgedeki kontrol noktaları ve hava üslerine yapılan askerî konuşlandırma ve sevkiyatların ise ilerleyen süreçlerde yeterli düzeyde olmayacağı endişeleri mevcuttur. Ancak Batı ile Rusya arasındaki Ukrayna geriliminin henüz Suriye'nin doğusundaki gerilime yansımadağı görülmektedir. Rusya'nın müttefik ilişkilerini baskılayan konjonktürün güneydeki ayağı ise İsrail'in İran destekli devlet dışı aktörlere yönelik operasyonları olacaktır.

Öte yandan NATO bağlamında Türkiye'nin artan önemine binaen Biden yönetiminin, 40 adet F-16C/D Block 70 (F-16V) ile 80 adet F-16V modernizasyon kiti talebini ABD'nin ulusal güvenlik çıkarlarına uygun bularak Kongreye iletmesi dikkat çekmiştir. Söz konusu alım sürecinin Kongrede onaylanması adına zorlu bir süreç beklense de son yıllarda oldukça gergin seyreden Türkiye-ABD ilişkileri adına sembolik önem taşıdığı ifade edilebilir. Buna karşın YPG/PKK konusunda Washington'un politikasının ne yönde ilerleyeceğine ilişkin yorumlar için henüz erkendir. Keza Biden yönetiminin, Kongreye sunduğu bütçede YPG/PKK'nın faydalandığı "eğit-donat programına" ayrılan meblağın 542 milyon dolar olarak belirlendiği gözlerden kaçmamıştır.¹⁰⁸

Ukrayna ile savaşın neticesine göre Suriye'nin Rusya-Batı rekabeti adına bir rövanş sahasına

¹⁰⁵ Cory Welt et al., "U.S. Sanctions on Russia," s. 9, 2022.

¹⁰⁶ Christopher Phillips, "Russia-Ukraine War Casts New Shadow over Syria," *Middle East Eye*, 7 Mart 2022.

¹⁰⁷ Kheder Khaddour, "What the Russian War in Ukraine Means for the Middle East," 2022.

¹⁰⁸ Kasım İleri, "Pentagon Bütçesinde YPG/PKK'nın Faydalandığı Eğitim-Donatı Fonuna 542 Milyon Dolar İstendi," *AA*, 29 Mart 2022.

dönüşmesi durumunda Moskova için gerginliğin arttığı senaryonun daha geçerli olacağı ve Rusya'nın daha sert politikalara yöneleceği düşünülmektedir. Böyle bir ortamda, ABD'nin terör örgütü YPG ile çalışma ısrarı, İran ile nükleer anlaşmaya dönülmesi ve Rusya'nın, savaş sonrasında Esad rejimine olan ihtiyacının arttığı senaryo hem Türkiye hem de İsrail için ulusal güvenlik kaygılarının arttığı bir güvenlik çevresine işaret etmektedir. Bu bağlamda ABD'nin, terör örgütü YPG ile iş birliği ve NATO müttefiki Türkiye karşısında bu örgütün sahadaki varlığını destekleme yönündeki çelişkisini devam ettirme yönünde ısrarı durumunda Türkiye'nin, ulusal güvenliğinin temini için ge-

reken adımları münhasıran atması amacıyla uygun ortamın oluşması söz konusudur. Esasen mart ayı itibarıyla yaşanan bu gelişmelerin de Suriye'de olası bir operasyona dair işaret olması muhtemeldir. Cumhurbaşkanı Erdoğan, olası bir operasyona dair mütemadiyen açıklamalarda bulunmaktadır ve son dönemde bu konuda Türkiye'den iki önemli işaret gelmiştir. İlki, Rusya'dan Suriye'ye asker taşıyan uçaklara Türk hava sahasının kapatılmasıdır.¹⁰⁹ İkinci olarak ise Pençe-Kilit Operasyonu'nun doğal neticelerinden birisi olarak örgütün Irak'ta daha fazla geriletilmesi ve hareket alanının daraltılması, bu sayede Suriye sahasına daha fazla odaklanma imkânı sağlanmış olmasıdır.

¹⁰⁹ "Bakan Çavuşoğlu: Suriye'ye Asker Taşıyan Rus Uçaklarına Hava Sahasını Kapatlık," *Euronews*, 23 Nisan 2022.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Suriye'deki Rus askerleri ve YPG/PKK.

Ukrayna temelinde taraflar arasında yaşanan mücadele, askerî, ekonomik, sosyal ve siyasi açıdan alt anlamlara sahiptir. Uluslararası ve yerel çaptaki aktörlerin de kendilerini, oluşan yeni şartlara hazırladığı ve bu sistemde kendilerine en uygun yeri bulmaya çalıştığı görülmektedir. Ukrayna savaşına dair, YPG/PKK'nın lider terörist kadrosundaki figürlerin farklı yaklaşımlar sergilediği gözlemlenmiştir. Özellikle ABD ve Rusya'nın, Ukrayna üzerinde yaşadığı gerilimin Suriye'nin kuzeydoğusuna da yansması ihtimali göz önünde bulundurulmaktadır. Terör örgütünün lider kadrosundan gelen açıklamalara bakıldığında Rusya'nın Doğu Avrupa ve Suriye'deki çıkarlarının farklı olduğu düşüncesinin çeşitli kesimlerde hâkim olduğu anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, terör örgütü lider kadrosundan bir kesimin Suriye rejimini koruma amacıyla olan Rusya'nın Ukrayna'daki hareketinin YPG/PKK bölgesini etkilemeyeceği yönünde hareket etmektedir.¹¹⁰ Ancak uluslararası toplumun dikkatinin, mevcut kriz nedeniyle Doğu Avrupa'ya kaymasının genel

anlamda Suriye'deki gelişmeleri özelde ise örgütün geleceğini menfi yönde etkileyeceği, örgütün amaçlarına yönelik ajandasını aksatacağı değerlendirilmektedir.

Fırat'ın doğusunda YPG/PKK'nın konumunu destekleyen ve IŞİD'e karşı yürütülen operasyonlarda kara ve hava gücüyle müdahil olan ABD ve Rusya'nın, Ukrayna'da dolaylı olarak karşı karşıya gelmesi, YPG'nin her iki ülkeyle ortaklığını sürdürmesine imkân veren hareket alanını daraltabilecek niteliktedir. Şimdiye kadar örgüt tarafından yapılan açıklamalarda özellikle bir tarafa yakın oldukları mesajı verilmemekte ve taraflar arasında dengeli bir politika yürütülmesi hedeflenmektedir. Örgüt içinde, farklı bölgelerde faaliyet gösteren sözde liderlik pozisyonundaki teröristlerin, buldukları bölgelerdeki ittifak ilişkilerine uygun olarak Rusya-Ukrayna Savaşı'na tepki gösterdikleri müşahede edilmektedir. Ancak Suriye sahasında Rus ve ABD askerî güçleri arasındaki gerginliğin artması durumunda söz konusu politikanın sürdürülebilirliği tartışmalı hâle ge-

¹¹⁰ Omer, "How Do Syrian Kurds Evaluate the War Against Ukraine?"

Uluslararası toplumun dikkatinin Suriye'den uzaklaşması, Rusya-Ukrayna savaşının bölgeye en önemli yansımalarından birisi olacaktır. Terör örgütünün IŞİD korkusu üzerinden meşruiyet devşirme stratejisinin de bu gelişmeden etkileneceğini ön görmek mümkündür.

lecektir. Nitekim, Ukrayna işgali öncesinde Rusya'nın bölgedeki kontrol noktalarına silah ve mühimmat takviyesi gerçekleştirdiği gözlemlenmiştir. Ukrayna işgalini takip eden birkaç gün içerisinde ise Kamışlı'daki havaalanına çok sayıda asker ve 2 savaş uçağı konuşlandırıldığı bilgisi medyaya yansımıştır. ABD'nin de bölgedeki operasyonları arttırdığı ve kapsamını genişlettiği dikkatlerden kaçmamıştır. Yaptırımlar sonrasında Moskova'nın Suriye'deki pozisyonunun ne şekilde devam edeceği tartışmaları sürerken, özellikle Montrö Sözleşmesi kapsamında kapatılan boğazların Rusya'nın bölgedeki askeri ikmal kabiliyeti açısından ciddi lojistik sorunlar yaşamasına neden olabileceği iddia edilmektedir. Ancak mevcut durumda Rusya'nın, boğazları baypas eden bir alternatif geliştirdiği ve Hazar Denizi, İran, Irak ve Suriye arasındaki hattan lojistik açıdan istifade etmek suretiyle bu sorunu aştığı iddiaları önem kazanmaktadır.¹¹¹

YPG/PKK'nın, bugüne kadar hem Washington hem de Moskova ile münhasır ilişkiler geliştirmeye yönelik stratejisi, önümüzdeki süreçte yaşanması muhtemel sorunlar için alternatifsiz kalmaması adına bir yöntem olarak ön plana çıkmaktadır. Suriye'deki denklemin, ABD'nin çekilme kararı ve Barış Pınarı Harekâtı sonrasında Fırat'ın doğusunda ciddi bir varlık

göstermeye başlayan Rusya'nın aleyhine dönmesi durumunda YPG/PKK'nın, ABD ve Uluslararası Koalisyon Güçleri'ne daha fazla yaklaşacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca terör örgütünün Avrupa ülkeleriyle geliştirdiği ilişkiler ve aldığı destekler çerçevesinde, Rusya ile ilişkilerini derinleştirmesinin zayıf ihtimal olduğu ifade edilebilir. İlaveten, mevcut şartlar altında örgütün bölgedeki özerklik iddiasını kabul etmeyen Suriye rejimi karşısında, kendisine sözde meşruiyet zemini hazırlayan ABD ile ortaklığını devam ettirme eğilimine girmesi olasıdır. Son olarak ABD Hazine Bakanlığı Yabancı Varlıklar Ofisi (OFAC), tarafından 13 Mayıs 2022 tarihinde yapılan bir açıklamayla Amerikan firmalarının, YPG/PKK'nın işgali altındaki Suriye'nin kuzeydoğu ve kuzeybatısında bölgelere Suriye yaptırımlarına takılmadan artık yatırım yapabileceği duyurulmuştur. Yaptırımların muafiyetine yönelik atılan bu adımın ABD'nin YPG/PKK'ya verdiği desteğin devam ettirileceği şeklinde değerlendirilmektedir.

Diğer yandan terör örgütünün, dikkatleri bölgeye çekmek ve ABD-Rusya gerilimini fırsata çevirmek amacıyla sözde IŞİD ile mücadele kartını oynaması kuvvetle muhtemeldir. Uluslararası toplumun dikkatinin Suriye'den uzaklaşması, Rusya-Ukrayna savaşının bölgeye en önemli yansı-

¹¹¹ McKernan and Mironova, "Russia Using Weapons Smuggled by Iran from Iraq against Ukraine."

malarından birisi olacaktır. Terör örgütünün IŞİD korkusu üzerinden meşruiyet devşirme stratejisinin de bu gelişmeden etkileneceğini ön görmek mümkündür. Keza Avrupa'da, birçok ülkenin ulusal güvenlik kaygılarının son derece yükseldiği ortam hem Suriye'ye aktarılan finansmanın daralması hem de örgütün IŞİD kaynaklı korku yayma çabalarının zayıflaması potansiyelini taşımaktadır. Buna ek olarak, NATO'nun en büyük ordularından birine sahip olan Türkiye'nin bilhassa Avrupalı müttefikleri nezdinde artan önemi de Suriye sahasında YPG destekçisi politikaları etkileme potansiyeline sahiptir. Keza Türkiye'den hem güneyinde terör örgütü kaynaklı tehdit algılarına odaklanması hem de Ukrayna savaşını müteakip dönemde Rusya'nın, İskandinavya, Baltık ülkeleri, Balkanlar ve Orta Avrupa'ya doğru uzanan baskısının göğüslenmesine katkı vermesini beklemek çelişkili bir tavır olacaktır. Nitekim Türkiye, İsveç ve Finlandiya'nın NATO üyeliği başvurusuna dair gelişmeler neticesinde, bu ülkelerin PKK/YPG ile ilişkilerine ve bunun üzerinden ittifaka üyeliklerine ilişkin çekincelerini en üst perdeden dile getirmiştir. Sonuç olarak her iki ülkenin, mezkûr ilişkileri bağlamında -İsveç özelinde yapıcı olmaktan uzak tutumun devam ettiği görülmekle birlikte- geçmişteki tavırlarını yumuşatmak zorunda kaldıkları müşahede edilmiştir.

Bu ortamda, el-Hol Kampı ve Guveyran Hapishanesi örneği başta olmak üzere birçoğu savaş tecrübesine sahip on binlerce IŞİD'li mahkûmu kontrol eden terör örgütü YPG/PKK'nın, sözü edilen korkuları körüklemek amacıyla bu unsurlardan istifade etmek istemesi olasıdır. Keza bir terör örgütünden herhangi bir konuda etik bir davranış kalıbı sergilemesi beklenemez. Dolayısıyla terör örgütü YPG/PKK'nın, savaş süresince veya sonrasında uluslararası toplumun dikkatini bölgeye çekme amacıyla Suriye'deki hapishanelerle ilgili birtakım tertiplere girişmesi kuvvetle muhtemeldir. Diğer bir deyişle savaş sonrası süreçte, hapisten kaçan IŞİD'liler ve bunların oluşturduğu tehlikeye; akabinde kaçakları tek tek yakalayan "kahraman bir örgüt" imajıyla YPG/PKK militanlarının özellikle Batı medyasında kendine yer bulması muhtemeldir. Esasen, Suriye sahasında YPG ile IŞİD arasında simbiyotik bir ilişki bulunmaktadır. YPG'nin meşruiyet sorununa çözüm olan IŞİD'in, uluslararası hukuka bağlı, onu ve ideolojik kalıntılarını tamamen silmeyi amaçlayan bir devletin güvenlik aygıtı yerine kendisi üzerinden meşruiyet devşiren ve buna ihtiyaç duyan YPG/PKK'yı tercih edilir bulduğunu ifade etmek mümkündür.¹¹²

Hâlihazırda terör örgütünün zemin kaybetmesi ihtimalini güçlendiren gelişmelerin belirginleşmeye başladığı müşahede

Keza Türkiye'den hem güneyinde terör örgütü kaynaklı tehdit algılarına odaklanması hem de Ukrayna savaşını müteakip dönemde Rusya'nın, İskandinavya, Baltık ülkeleri, Balkanlar ve Orta Avrupa'ya doğru uzanan baskısının göğüslenmesine katkı vermesini beklemek çelişkili bir tavır olacaktır.

¹¹² Sibel Dündar, "Guveyran Baskını ve YPG/PKK'nın IŞİD'le Mücadele İllüzyonu.", s. 22, 2022.

edilmektedir. Biden yönetiminin, 3 Mart 2022 tarihinde Suriye'deki olası gelişmeleri ele almak üzere müttefik ülkeleri Washington'da bir araya getirmesi oldukça anlamlıdır. Türkiye'nin de davet edildiği toplantıya, ABD birliklerinin Suriye'de birlikte çalıştığı veya iş birliği yaptığı ülkelerin temsilcileri katılmıştır.¹¹³ ABD'nin bu toplantıyla müttefiklerinin Rusya tutumunu değerlendirdiği ve aynı zamanda Ukrayna'ya yönelik saldırıların Suriye'ye olası etkilerinin ele alındığı gözlemlenmiştir. Toplantıya Türkiye'nin de davet edilmesiyle Ankara'nın, "Türkiye'nin Rusya'nın tutumundan uzaklaştırılmasının" istendiği şeklinde yorumlar gündeme gelmiştir.¹¹⁴ Taraflar arasında bu bağlamda geliştirilebilecek bir ilişkiyle aynı zamanda bir NATO müttefikleri olan Türkiye'nin Suriye'deki konumunun da güçlenmesi ihtimali söz konu-

su olabilir. Ayrıca, ABD'nin odak noktasının Ukrayna üzerinden Rusya'ya kaydığı bu süreçte, Suriye sahasındaki etkinliğin bir süre gündemden çıkması ihtimali de değerlendirilmektedir. Ukrayna'daki çatışmaların uzaması dâhilinde ABD'nin Türkiye'ye Suriye'de belirli tavizler verebileceği ve Rusya karşısında ortak bir tutum sergilenmesini istemesi olasıdır. Bu durumda uluslararası iki güç tarafından korunan ve meşruiyet elde etmesi yolunda siyasi destek gören YPG/PKK'nın pozisyonunda ciddi bir zayıflama yaşaması gündeme gelebilir. Ancak örgütün olası bir zayıflama durumunda izleyeceği strateji, daha önce de belirtildiği üzere, IŞİD tehdidini daha fazla gündeme getirmeye çalışması ve şimdiye kadarki yürüttüğü siyasi girişimlerin farklı mecralarda daha sık dile getirilmesi olacaktır.

¹¹³ "Joint Statement of the Syria Special Envoy Meeting" U.S. Department of State, 2022.

¹¹⁴ İbrahim Hamidi, "ABD, Suriye Dosyasındaki Müttefikleri İle Ukrayna Konulu Bir Toplantıya Hazırlanıyor," Şarkul Avsat, 2 Mart 2022.

 www.orsam.org.tr

    [orsamorgtr](https://www.youtube.com/orsamorgtr)